

Lunds universitet
Socialhögskolan
SOL 066
VT 2006

Fotspår i sanden

En studie om betydelsen av att ha en kristen tro som yrkesverksam socionom

Författare: Hanna Fagerström
Maria Stenberg

Handledare: Pernilla Liedgren Dobronravoff

Fotspår i sanden

En natt hade en man en dröm. Han drömde att han gick längs en strand tillsammans med Gud. På himlen trädde plötsligt händelser från hans liv fram. Han märkte att vid varje period i livet fanns spår i sanden av två par fötter; det ena var hans, det andra var Guds.

När den sista delen av hans liv framträdde såg han tillbaka på fotspåren i sanden, Då såg han att många gånger under sin levnads vandring fanns bara ett par fotspår. Han märkte också att detta inträffade under hans mest ensamma och svåra perioder av sitt liv.

Detta bekymrade honom verkligen och han frågade Gud: "Du sa den gången jag bestämde mig att följa Dig, att Du aldrig skulle överge mig utan gå vid min sida hela vägen. Men jag har märkt att under de allra svåraste tiderna i mitt liv har det funnits bara ett par fotspår.

Jag kan inte förstå, att Du lämnade mig när jag behövde Dig mest".

Herren svarade: "Mitt kära barn, jag älskar dig och skulle aldrig lämna dig under tider av prövningar och lidande.

När du såg bara ett par fotspår – då bar jag dig."

*Gud själv har sagt: Jag skall aldrig överge dig, aldrig svika dig.
(Hebreerbrevet 13:5)*

Abstract

Our purpose was to investigate if Swedish University educated social workers, living as active Christians, in any way might be influenced by Christian values. The main questions; Can Christian values be a factor in the choice of career to become a social worker? How does a personal belief in Christ impact the relationship towards the clients? Is Christian belief a support in the work? In this paper we used a qualitative method and interviewed eight persons, with a background as above, four of them employed by a church organisation and the other four working in the social sector. The result we present is that the eight Christian social workers Christian belief influenced their work very individually. How much this supported them was a choice about how official and open they wanted Christian values to be. There were no significant differences between the social workers working in a church or social workers working in the social sector.

Innehållsförteckning

FÖRORD	4
INLEDNING	5
Problemformulering.....	5
Syfte och frågeställningar	6
Metod och urval.....	6
<i>Urvalsmetoder</i>	6
<i>Studiens upplägg</i>	8
<i>Analys och transkribering av intervjuer</i>	9
<i>Resultatens tillförlitlighet</i>	9
<i>Källkritik</i>	11
<i>Etiska överväganden</i>	11
Fortsatt framställning.....	12
Definition av centrala begrepp	13
TIDIGARE FORSKNING	14
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	17
Kristen tro och identitet	17
Motiv och kallelse inför valet att bli socionom.....	18
Etiska förhållningssätt i arbetet	19
Stöd av den kristna tron i arbetet som socionom	21
PRESENTATION AV VÅRA INTERVJUPERSONER	22
ANALYS	24
Kristen tro och identitet	24
Motiv och kallelse inför valet att bli socionom.....	28
Etiska förhållningssätt i arbetet	32
Stöd av den kristna tron i arbetet som socionom	37
SLUTDISKUSSION	44
KÄLLFÖRTECKNING	50
BILAGA 1	52

Förord

Först och främst vill vi tacka våra intervjupersoner för att ni delat med er av era åsikter och erfarenheter. Era tankar har varit väldigt betydelsefulla för uppsatsen och våra framtida yrkesroller. Vi vill också tacka vår handledare Pernilla Liedgren Dobranravoff som lotsat oss genom uppsatsarbetet. Tack för att du ställt upp för oss i vått och torrt när vi tyckt det varit tungt och förvirrat. Ett stort tack vill vi också rikta till våra respektive, som tålmodigt stöttat oss när vi suttit framför datorerna och inte haft tid att engagera oss i något annat än vår uppsats *Fotspår i sanden*.

Inledning

Problemformulering

Vi lever idag i en sekulariserad värld, där den kristna tron och kyrkan får allt mindre betydelse. Vi anser, liksom Giddens (1999) att samhället har blivit allt mer individualistiskt. Vi är allt mer stressade och har inte tid för varandra. Samtidigt medför det senmoderna samhället att vi reflekterar mer över vem vi är, hur vi handlar, vilka risker det finns i livet och så vidare. En del människor finner vad de söker i den kristna tron, vilket också kommer att påverka deras liv. Okkenhaug (2004) menar att den kristna tron och livet hör ihop. Tron kan inte särskiljas från livet och livet kan inte särskiljas från tron. Blennberger och Nilsson (1998) skriver att Jesu liv och person kan vara en grundläggande modell för hur människan bör leva sitt liv. I Bibeln berättas det mycket om Jesus och vad han sa och vad han gjorde. Vad innebär det då att vara kristen och följa Jesu exempel? Hur påverkar den kristna tron våra liv? Om man väljer att arbeta som socionom hur tar sig då den kristna tron uttryck i den formen av yrke? I Bibeln finns en berättelse om *den barmhärtiga samariern* (Lukasevangeliet 10:25-37) som tar hand om en skadad medmänniska. I Matteusevangeliet 25:34-40, säger Jesus ”*Sannerligen, vad ni har gjort för någon av dessa minsta, som är mina bröder, det har ni gjort för mig*”. Kan bibelord som dessa motivera personer med en kristen tro bedriva ett socialt, diakonalt arbete?

Vi är två blivande socionomer som båda har en kristen tro. Vi kände inför valet av uppsatsämne att något kring vår kristna tro och våra framtida yrkesroller vore intressant och givande att skriva om. Hanna bestämde sig för att börja läsa till socionom, då hon kände att hon behövde redskap för att kunna arbeta och hjälpa människor. Hanna vill bli socionom därför att hon tycker om att finnas till hands för andra människor och anser att hennes tro har påverkat yrkesvalet. Hanna tycker att hennes tro en viktig del av livet och att den är en grund för henne att stå på, oavsett vilket arbete hon kommer att ha. Hanna vill till en början arbeta utanför kyrkan, därför att hon känner att det blir för snävt att bara ha kyrkan som arbetsplats. Maria började arbeta som civilingenjör, men kände snabbt att hon inte var ämnad för det. Maria valde då att bli diakon och tycker att socionomutbildningen är en bra grund. Efter utbildningen kommer hon att läsa vidare till diakon och kommer sedan att arbeta inom kyrkan. Främsta anledningen till att Maria vill bli diakon är att hon känner att hennes tro är så

viktig för henne att hon vill kunna ha utrymme att använda sig av den i sitt arbete. Hon vill arbeta med människor i utsatta livssituationer, utifrån ett kristet perspektiv.

Vi har försökt att hitta någon form av övergripande teori att tillämpa på vårt material. Detta har dock varit mycket svårt, eftersom vi berör ett ämne som det inte finns så mycket tidigare forskning om. Samtidigt som vi tar upp flera olika infallsvinklar. Vi kommer därför att använda oss av olika teorier och vi ser det som vår uppgift att sammanfläta dessa områden, så att det blir tillämpbara på vårt intervjumaterial. Utgångspunkten i uppsatsen och det perspektiv vi valt är att utgå från intervjupersonernas egna upplevelser och tankar. Centrala begrepp som vi använder oss av i uppsatsen är; **Kristen tro, kristen, gudsrelation, kallelse, diakoni och diakonala handlingar**. Dessa kommer vi att förklara i metoddelen under rubriken *Definitioner av centrala begrepp*.

Utifrån att vi själva är kristna tycker vi att det vore intressant att undersöka den kristna trons betydelse för arbetet som socionom. Finns det utrymme för att uttrycka sin tro i arbetet? Hur tar kristna socionomer stöd av sin tro i sitt arbete? Kan man prata om sin tro? Hur ser deras kristna tro ut? Vad innebär den för dem? Vad är motiven till att de valt att bli socionomer? Hur förhåller de sig till arbetet utifrån deras kristna tro? Med denna bakgrund och dessa framtids tankar har vi därför valt att intervjua åtta kristna yrkesverksamma socionomer för att se hur de tänker kring dessa frågor.

Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med uppsatsen är att undersöka betydelsen av att ha en kristen tro som yrkesverksam socionom. Våra frågeställningar är:

- Har en kristen tro betydelse för valet av yrke som socionom?
- Hur påverkas socionomens förhållningssätt av sin kristna tro?
- Hur kan en kristen tro vara ett stöd i yrket som socionom?

Metod och urval

Urvalsmetoder

Urvalet av undersökningspersoner är väsentligt för en uppsats. Den information som intervjupersonerna ger ska kunna ge svar på frågeställningarna och syftet med uppsatsen.

Därför ska ett urval göras systematiskt utifrån vissa formulerade kriterier. Dessa kriterier kan också formuleras, för att tillförsäkra en så stor variations bredd som möjligt i urvalet. Vidare så bör de personer som ska intervjuas ha rikligt med information om det område som ska undersökas. De personer som intervjuas kan antingen vara respondenter, det vill säga, de är själva delaktiga i den företeelse som man studerar, eller informanter som innebär att personerna har mycket kunskap och mycket att säga om fenomenet men är inte själva delaktiga i det (Holme & Solvang, 1997, s. 101, 104-105).

Vi har valt att använda oss av personer som var respondenter. De två främsta kriterierna i vårt urval var att intervjupersonerna var yrkesverksamma socionomer och hade en kristen tro. För att tillförsäkra oss om att våra intervjupersoner uppfyllde dessa båda kriterier, samt att vi skulle få ut mycket information av dem, sökte vi respondenter genom för oss kända kontaktnät. Några personer kontaktades därför att vi kände till dem genom våra kyrkliga engagemang. Andra kontaktades efter att vi fått tips från personer som hade kunskap om fältet och personerna i fråga. Vi ville också ha en så stor variationsbredd som möjligt i vårt urval utifrån kön, ålder, kyrkotillhörighet och arbetsorganisation. Detta för att vi skulle få ett stort informationsinnehåll. Varför vi valt att intervjua enbart kristna socionomer är för att vi anser att dessa är väl insatta i de begrepp och definitioner vi använder oss av i uppsatsen. På grund av uppsatsen storlek fann vi det inte rimligt att göra på något annat sätt än detta.

Vi har intervjuat sex kvinnor och två män i åldrarna 26 till 67 år. Fyra av dessa var medlemmar i Svenska kyrkan och fyra var medlemmar i Svenska Missionskyrkan. Varför vi valt just dessa kyrkor beror på att vi själva tillhör någon av dem. Fyra av intervjupersonerna arbetade inom privat och kommunal sektor, alltså utanför kyrkans verksamheter. Utav dessa arbetade två inom socialtjänsten, en arbetade på ett behandlingshem och en arbetade som terapeut. Två av dessa fyra var medlemmar i Svenska kyrkan och två var medlemmar i Svenska Missionskyrkan. Fyra av intervjupersoner arbetade inom en kyrklig verksamhet med någon form av kristen organisation som huvudman¹. Två av dem arbetade som diakoner och de två andra personerna arbetade som någon form av kurator. Utav dem som arbetade inom en kyrklig verksamhet var två av dem medlemmar i Svenska kyrkan och två i Svenska

¹ En av de personer som vi ansåg arbetade inom en kyrklig verksamhet, tyckte själv att hon arbetade utanför kyrkans verksamhet. Då organisationen hon arbetar för har en kyrklig huvudman, har vi trots hennes egen åsikt valt att behålla henne i gruppen av personer som arbetar inom kyrkans verksamheter. Det är alltså organisationens huvudman som avgör vår uppdelning för vad som är en inom kyrklig verksamhet.

Missionskyrkan. En mer ingående bakgrund till respondenterna kommer under avsnittet *Presentation av våra intervjupersoner*.

Studiens upplägg

Vi har i vår studie valt att använda oss av en kvalitativ metod för att undersöka betydelsen av den kristna tron i arbetet som socionom. Genom åtta djupintervjuer där vi använt oss av en strukturerad frågemall (se bilaga 1) har vi samlat in det empiriska materialet. Orsaken till att vi valt att genomföra undersökningen med en kvalitativ metod, var att vi ville få en fördjupad förståelse och bättre uppfattning om vad det innebär att vara kristen och arbeta som socionom. Den valda metoden har både sina för- och nackdelar. Holme och Solvang (1997, s. 79-82) tar upp några av dem. En av styrkorna är just att den ger en fördjupad förståelse av problemet och att den visar på hela situationen hos personen som blir intervjuad. Detta gör att metoden ger en god möjlighet till att studera sociala processer och sammanhang. Vidare präglas metoden av flexibilitet och forskarna har en möjlighet att lägga till frågor som de har glömt. Även i intervjusituationen öppnar denna metod upp för en flexibilitet. Genom att använda en strukturerad frågemall får forskaren stöd att komma ihåg centrala frågor. Samtidigt finns det en möjlighet till att ställa följdfrågor, samt att förtydliga frågor som respondenterna har uppfattat som otydliga. Intervjusituationen möjliggör också för de som intervjuas att ge sin personliga uppfattning av sin situation till forskarna. Detta gör intervjupersonerna trovärdiga. Metodens nackdelar består i att det enbart är möjligt att intervjua en liten del av en större grupp. Annars skulle det insamlade materialet bli alldeles för stort. Detta gör att man inte kan säga något om hur den totala gruppen ser på det ämne som studeras utan informationen är endast giltig för de personer som deltar i studien. Den flexibilitet som finns i metoden medför att det kan bli svårt att jämföra informationen från de olika respondenterna, då de kan ha fått något olika frågor. Efter noggrann övervägning av metodens för- och nackdelar, valde vi att använda oss av kvalitativ metod, vilket vi anser bäst tillför vår undersökning den information och förståelse som krävs.

De intervjuade kontaktades alla via telefon. Vid detta tillfälle gav vi en kort bakgrund och berättade vårt syfte med uppsatsen samt hur intervjuerna skulle gå tillväga. Vi upplyste också om att de kommer att vara anonyma i undersökningen. De fick därefter ta ställning till om de vill ställa upp på en intervju, vilket alla tackade ja till. Datum och tid bestämdes för intervjuerna och respondenterna valde själva mötesplats utifrån kriteriet att det skulle vara

ostört och relativt tyst. Sex av intervjuerna ägde rum på respondenternas arbetsplatser och två i deras hem. Vi övervägde om intervjupersonerna skulle få intervjuguiden några dagar innan intervjun, men avstod från detta då vi ville undvika mer tillräta lagda svar.

Av praktiska och tidsmässiga skäl deltog enbart en av oss vid intervjutillfällena. Vi utförde fyra intervjuer vardera. Alla intervjuerna blev olika långa, beroende på hur mycket tid som intervjupersonerna hade till förfogande. Intervjuernas längd varierade mellan 45 minuter och upp till 1 ½ timme. Innan intervjuerna började informerade vi respondenterna ytterligare en gång om syftet med studien, att deras deltagande var anonymt och att materialet skulle behandlas konfidentiellt. Efter godkännande från intervjupersonerna spelades varje intervju in på bandspelare eller diktafon. Detta gav oss möjligheten att fokusera på samtalet och att studera ickeverbal kommunikation. Vidare lät vi samtalets gång styra ordningen på frågorna och ställde vid behov följdfrågor eller förtydligade frågor som uppfattades som oklara. Innan intervjuerna avslutades kontrollerade vi så att vi hade fått med alla frågor.

Analys och transkribering av intervjuer

Vi valde att skriva ut intervjuerna i sin fullhet. Under tiden vi skrev ut intervjuerna upptäckte vi att en av inspelningarna hade så dålig ljudkvalité att vi valde att göra om de delar av den som vi fann som mest väsentliga. När vi hade alla intervjuerna utskrivna läste vi igenom dem flera gånger för att sedan organisera dem efter olika teman. Detta skedde först med hjälp av olika färgpennor och sedan med hjälp av datorns ordbehandlingsprogram. Under analysen valde vi ut de mest centrala delarna av intervjuerna, sammanfattade dessa och valde ut vissa citat som belyser de material som vi redovisar. De *Teoretiska utgångspunkter* som redovisas senare i uppsatsen har vi sedan förenat med det bearbetade materialet. Detta redovisas i fyra teman under avsnittet *Analys*.

Resultatens tillförlitlighet

När det gäller resultatens tillförlitlighet i samhällsvetenskapliga forskningssammanhang pratar man om dessa i form av två termer, validitet och reliabilitet. Validitet handlar om att vi undersöker det som vi avser att undersöka, det vill säga att frågorna i intervjuguiden är utformade på ett sådant sätt att de besvarar syftet med vår undersökning (Holme och Solvang, 1997, s. 163, 167). Reliabiliteten handlar i stället om hur vi utför mätningarna och i vilken

grad det är möjligt för någon annan person att göra om studien och uppnå samma resultat. I en kvalitativ studie påverkas reliabiliteten av intervjusituationen och det samspel som sker mellan den person som utför intervjun och respondenten. Exempelvis kan respondenten ge sådana svar som han eller hon tror att frågeställaren förväntar sig. Vidare kan den som intervjuar ställa frågor som utgår från hans eller hennes egen uppfattning om exempelvis kön, ålder och kultur, vilket kan snedvrída resultatet. Det är mycket svårt att uppnå 100 % reliabilitet i en kvalitativ undersökning, eftersom det är svårt att återskapa precis samma intervjusituation (Holme och Solvang, 1997, s. 94-95, 105-106, 163). Vi har vid utformningen av vår intervjuguide noga övervägt varje fråga, så att frågorna verkligen skulle ge svar på det som vi undersöker. Vi utgick hela tiden från vårt syfte och våra frågeställningar, för att garantera att vi skulle få en så hög validitet som möjligt. Utifrån de kriterier som vi haft och som finns för en kvalitativ studie, anser vi att denna uppsats har så hög reliabilitet som är möjligt. Vi har vid varje intervjutillfälle försökt att skapa en avslappnad atmosfär för att intervjupersonerna skulle känna sig trygga och fria att ge uttryck för sina egna uppfattningar av ämnet. Vi har försökt att vara neutrala och inte påverka respondenterna i någon riktning. Att vi gjorde om en intervju har troligtvis påverkat vårt resultat något, då vi anser att intervjupersonernas svar är tids och situationsbundna. Vid den första intervjun var svaren mer spontana och inte så tillrättalagda som vid den andra intervjun. Intervjupersonen ifråga uttryckte också själv att hon hade svårt att motivera sig för ännu en djupintervju.

Det finns både för- och nackdelar med att göra en inifrånstudie. I vårt fall handlar om att vi själva är troende kristna och snart färdiga socionomer som undersöker betydelsen av att ha en kristen tro som yrkesverksam socionom. Det finns risk för att vi har ställt frågor utifrån vår egen uppfattning om den kristna tron och dess betydelse för yrket som socionom. Vidare är det möjligt att slutsatserna snedvrídos något i en inifrånstudie, eftersom vi gärna vill uppnå ett positivt resultat och därmed har haft svårt att vara objektiva. Det är dock en styrka att vara insatt i ämnet, och kanske särskilt den kristna tron, eftersom vi känner till det språkbruk och de koder som oftast används i kristna sammanhang. Vi har därmed haft möjlighet att ställa frågor som en oinsatt person kanske inte skulle ha ställt. Vi har också kunnat tolka det insamlade materialet utifrån den kristna erfarenhet vi själva har och därmed kunnat tillföra resultaten en annan dimension än en icke-kristen person kanske inte skulle ha kunnat.

Källkritik

Då vårt ämne är mycket jordnära och personligt utgår vi från intervjupersonernas egna upplevelser. Vi berör ämnen som kristen tro, diakoni, motiv till val av ett yrke, identitet, etik och förhållningssätt. Som vi skriver under rubriken *Tidigare forskning* så finns det inte mycket forskning om vårt ämne och det finns ingen teori som belyser alla dessa områden tillsammans. Vi insåg att de teorier vi först tittade låg på en mycket mer abstrakt nivå än vad som var applicerbart på vårt material. Vi fick därför ta stöd i flera olika teorier som belyser olika saker och har sedan försökt att väva ihop dessa. De teoretiker som vi främst tar upp i de teoriska utgångspunkterna är Blennberger (1989, 2005) och Okkenhaug (2004). I den litteratur vi använder inom framför allt det etiska området, är det återkommande Erik Blennberger² som det refereras till. Vi har även utgått från andra författare till böcker som är mer personligt skrivna och som bland annat handlar kristen tro och arbetet (Bergquist, 1986). De ger oss en förståelse för kopplingen mellan den kristna tron och socionomyrket. Trots att dessa texter inte är särskilt vetenskapliga, anser vi att de är relevanta för vårt ämne.

En del av den teori som vi har valt handlar om diakoni (Blennberger, 1989, Hallonsten och Callmer, 1993, m.fl.). Detta kan tyckas märkligt eftersom fyra av dem som vi intervjuat inte alls arbetar inom någon kyrklig verksamhet. Vi anser dock att man som kristen och socionom kan utföra ett diakonalt arbete och diakonala handlingar, utan att för den sakens skull arbeta inom kyrkan eller vara diakon. Detta bekräftas också av Blennberger (1989, s. 46-47) som anser att diakoni kan ses som alla kristna människors sociala ansvarstagande. Alla handlingar vi gör både inom och utanför vårt yrkesliv blir då diakonala handlingar så länge vi utför dem med Jesus som förebild. Enligt detta sätt att se kan alltså en kristen socialarbetare bedriva diakoni.

Flera av respondenterna citerar olika bibelord, vilka vi gärna vill ha med. Dock anser vi inte att Bibeln är någon teoretisk utgångspunkt, utan vi ser den som en ideologisk referens.

Etiska överväganden

För vissa människor kan det vara känsligt att öppet visa sin kristna tro. De kan vara rädda för att bli nedvärderade eller ifrågasatta. Andra ser tro som en privatsak, något som man helst

² Erik Blennberger är teologie doktor och verksam vid Ersta Sköndal högskola. Han är också ledamot i Socialstyrelsens rådgivande nämnd i etiska frågor.

håller till sin fritid och inte öppet visar på sitt arbete. I vissa arbetssituationer kan det dessutom vara direkt olämpligt att tala om och öppet visa sin kristna tro. För att undvika att någon av respondenternas kristna identitet skulle bli röjd, valde vi att avidentifiera alla intervjupersoner och det insamlade materialet har behandlats konfidentiellt. Vi har valt att namnge alla personer i uppsatsen med nya namn, vilket vi anser ger en mer personlig prägel på det som de säger. Alla personer som intervjuats medverkar i undersökningen på frivillig basis. De har också haft möjlighet att dra sig ur fram till dess att uppsatsen har lämnats in.

Fortsatt framställning

Vi kommer under avsnittet *Tidigare forskning* framför allt att ta upp ett par artiklar som rör andlighet och religion inom det sociala arbetet. Artiklarna är skrivna i en amerikansk och brittisk kontext, men vår ambition är att ge någon slags förståelse och bakgrund till det område vi valt att belysa. Vi kommer sedan åter knyta an till avsnittet *Tidigare forskning i Slutdiskussionen*. Vidare kommer vi att presentera vårt material under fyra teman. Dessa är ”*Kristen tro och identitet*”, ”*Motiv och kallelse inför valet att bli socionom*”, ”*Etiska förhållningssätt i arbetet*” och ”*Stöd av den kristna tron i arbetet som socionom*”. Först redogör vi för de teorier som vi valt att utgå från under avsnittet *Teoretiska utgångspunkter*, för att sedan återkomma till samma rubriker i avsnittet *Analys* där vi presenterar det bearbetade materialet. Vår uppsats bygger på våra intervjupersoners upplevelser och åsikter och vi kommer som vi tidigare beskrivit att utgå från det som kommit fram under intervjuerna i analys och teori. Under temat ”*Kristen tro och identitet*” kommer vi att ta upp det som rör intervjupersonernas egna uppfattningar och definitioner om vad en kristen tro innebär, hur de beskriver sin gudsrelation och hur detta står i relation till vad teorierna beskriver. Temat ”*Motiv och kallelse inför valet att bli socionom*” belyser motiven till varför intervjupersonerna valt att bli socionomer, ifall deras kristna tro har påverkat detta val och om de känt sig kallade av Gud att arbeta med socialt, diakonalt arbete. I det teoriavsnitt som är kopplat till detta tema utgår vi framförallt från Blennbergers (2005) redogörelser om varför man väljer att arbeta med det man gör och vilka motiv som kan ligga bakom dessa val. Även under temat ”*Etiska förhållningssätt i arbetet*” är det Blennberger (2005) som ligger till grund för de teoretiska utgångspunkterna. I analysen beskriver vi respondenternas förhållningssätt, hur de ser på människor och hur detta står i relation till deras kristna tro. Under det sista temat ”*Stöd av den kristna tron i arbetet som socionom*”, redogör vi för hur de kristna socionomer som vi intervjuat kan ta stöd av sin tro i sitt arbete. Vi skildrar också de möjligheter som de

tillfrågade har att genom sin kristna tro få stöd och kraft i sitt arbete. Detta redovisar vi för även i de teoretiska utgångspunkterna under samma rubrik. Efter avsnitten *Teoretiska utgångspunkter* och *Analys* väver vi ihop hela vår uppsats i *Slutdiskussionen*. Där kommer vi att redovisa de resultat och slutsatser som vi kommit fram till i uppsatsen. Vi kommer också att föra en diskussion om de resultat som framkommit, men även relatera till de artiklar som vi tagit upp under avsnittet *Tidigare forskning*.

Det kan i teorierna, eller då intervjupersonerna beskriver sig själva, förekomma olika ord på personer som utför de diakonala handlingarna, men vi har valt att enbart använda ordet **socionom**. Samma sak gäller de personer som respondenterna möter i sitt arbete. Här använder vi ordet **klient**.

Definition av centrala begrepp

Under denna rubrik kommer begreppen **kristen tro, kristen, gudsrelation, kallelse, diakoni och diakonala handlingar** att definieras.

I litteraturen beskrivs **kristen tro** på många olika sätt. Det finns ingen enhetlig definition på vad det innebär för en människa att vara kristen, utan det är något personligt. När vi själva definierar kristen tro innebär det en tro på Gud och en bekännelse att Jesus Kristus är Guds son.

Kristendomen är en av världsreligionerna och grundar sig på att Jesu liv och förkunnelse. Den som bekänner sig till kristendomen är **kristen** (Lundborg, 2005, s 97). Vi anser att en person är kristen som tror på Jesus och försöker att leva med Honom som förebild.

En **gudsrelation** är en människas privata relation till Gud. En gudsrelation, anser vi, kan beskriva till exempel en känsla, en tillhörighet, eller ett uttryckssätt för hur människan känner att Gud bär henne i livet.

En **kallelse** från Gud innebär, menar vi, att en person på något sätt kan få det uppenbarat för sig att göra eller handla på ett visst sätt, till exempel att söka ett visst jobb.

Sveriges Kristna Råd formulerade 1998 följande formulering för **diakoni**. ”Diakoni är medmänsklig omsorg, grundad i Kristi kärlek, uttryckt i kyrkans liv och vill genom barmhärtighet, respekt och solidaritet möta människor i utsatta livssituationer” (Hansson, 1999, s. 14). Denna definition anser vi stämmer väl överens med vår egen uppfattning av begreppet diakoni. *Kyrkans liv* inrymmer, menar vi, dels det arbete som kyrkan bedriver som organisation och dels alla kristna personers egna sociala engagemang. När vi i uppsatsen använder vi orden **diakoni** och **diakonala handlingar** anser vi alltså att diakoni och att utföra diakonala handlingar, är något som alla kristna kan utföra. En **diakonal handling** kan innebära att vara en kristen medmänniska i samhället.

Tidigare forskning

I svensk kontext är forskningen inom vårt område i stort sett obefintlig, vilket också Lars Svedberg, professor vid institutionen för socialt arbete vid Ersta Sköndal högskola³, bekräftar till oss i ett telefonsamtal med honom. Vi har även varit i kontakt med Jonas Alwall, teologie doktor i religionssociologi och verksam vid Ersta Sköndal högskola, via telefon där även han bekräftade detta. Den litteratur som främst finns om kristet socialt arbete handlar till stor del om det diakonala arbetet och vad det innebär, som till exempel böckerna ”*Diakoni vår tro i handling*” (Hallonsten och Callmer, 1993) och ”*Handbok för diakoni och samhällsansvar*” (Hans-Erik Lindström, 1989). Vi kommer inte att ta upp dem vidare här, utan återkommer till dessa källor i avsnittet *Teoretiska utgångspunkter*.

Då vi inte kunnat hitta någon tidigare forskning om ämnet i svensk kontext valde vi att söka efter utländska böcker och artiklar. Vi fann inte heller någon för oss relevant utländsk litteratur, men ett antal artiklar i olika databaser. En sökning i databasen ELIN@Lund på kombinationen ”religion*” och ”social work*” gav ett resultat av 45 artiklar. Många av dessa handlade om det sociala arbetet och inte om socialarbetarnas uppfattning om betydelsen av religion i det sociala arbetets praktik. En sökning i databasen Cambridge Scientific Abstracts (CSA) med sökorden “religion*” och ”social work*” gav däremot 651 träffar. De flesta av dessa artiklar finns dock inte att tillgå i fulltext på nätet, utan måste beställas från bibliotek utanför Europa. Att beställa dem har inte varit möjligt att göra inom ramen för vår c-uppsats.

³ Ersta Sköndal högskola har en socionomutbildning som bland annat inkluderar religionsvetenskap och diakoni.

Bland de artiklar vi har haft tillgång till, har vi inte kunnat finna någon studie som motsvarar vår undersökning.

Vi kommer nedan att presentera tre studier, två amerikanska och en brittisk. Trots att dessa artiklar bara tangerar de områden och perspektiv vi valt att belysa i vår uppsats, anser vi ändå att dessa är relevanta att ta upp. I de enkäter som nämns i artiklarna har frågorna ställts till både kristna och icke-kristna socialarbetare, något vi själva inte gör. Då dessa också är kvantitativa undersökningar, kan de uppfattas som ”stela” i förhållande till resten av vår uppsats. Men vi hoppas ändå att detta avsnitt ger en större förståelse för ämnet religion och andlighet i socialt arbete, som bakgrund till vidare framställning av vår egen undersökning.

Micheal J. Sheridan har tillsammans med olika kollegor gjort två undersökningar där de studerar betydelsen av religion och andlighet i det sociala arbetets praktik (Sheridan, et al., 1992, Sheridan et al., 1999). I den första studien svarade 328 professionella rådgivare inom socialt arbete på en enkät rörande frågor om generella attityder till andlighet och religion. Enkäten innehöll även frågor om rådgivarnas egna trosuppfattningar, deras attityder till att införliva andliga och religiösa perspektiv i den terapeutiska praktiken, samt användandet av andliga och religiösa redskap i det praktiska klientarbetet. När det gällde den egna trosuppfattningen svarade 37 % av de tillfrågade att de trodde på en personlig Gud, vars avsikter slutligen kommer att gälla. 77 % av de tillfrågade ansåg att andlighet var något som hade betydelse i deras liv, samtidigt som många av de tillfrågade uppgav att de i liten utsträckning eller inte alls var anslutna till någon andlig eller religiös organisation. Deltagarna i undersökningen visade en relativt positiv attityd gentemot den andliga och religiösa dimensionen i det sociala arbetets praktik. Många uppgav även att de använt sig av olika andliga och/eller religiösa redskap i sitt arbete med klienter. Till exempel hade 59 % använt sig av andliga och/eller religiösa begrepp i samtal med klienter, 30 % hade bett privat för klienter, 17 % hade bett eller mediterat tillsammans med klienter, och 46 % hade rekommenderat klienter att delta i andliga eller religiösa aktiviteter. Slutligen rapporterade 38 % av de tillfrågade att de någon gång under de senaste fem åren hade deltagit i konferenser eller workshops som i någon mån berörde religion och andlighet (Sheridan et al., 1992).

I den andra undersökningen svarade 208 studenter på mastersnivå⁴ på en enkät om deras syn på religion och andlighet i det sociala arbetets praktik. När det gällde den egna trosuppfattningen angav 64 % av de tillfrågade att de var kristna och 43 % svarade att de trodde på en personlig Gud, vars avsikter slutligen kommer att gälla. 39 % av deltagarna i studien angav att de hade använt sig av andliga och/eller religiösa begrepp i samtal med klienter, 42 % uppgav att de hade bett privat för klienter, 12 % hade bett eller mediterat tillsammans med klienter och 31 % hade rekommenderat klienter att delta i andliga eller religiösa aktiviteter. Vidare så rapporterade cirka 30 % av de svarande att de någon gång under de senaste fem åren hade deltagit i konferenser eller workshops som i någon mån berörde religion och andlighet (Sheridan, et al., 1999).

Furman et al. (2004) har gjort en studie om vad brittiska socialarbetare tycker om religion och andlighet i det sociala arbetets praktik. I studien svarade 789 socialarbetare, som var medlemmar i British Association of Social Workers (BASW), på enkäten. Eftersom svarsfrekvensen enbart var 20 % är det möjligt, enligt Furman et al., att de som svarade på enkäten representerar socialarbetare som har ett starkare intresse av religion och andlighet än den totala populationen av brittiska socialarbetare. Enkäten innehöll även en öppen fråga, vilken gav deltagarna möjlighet att kommentera ämnet utöver de svarsalternativ som fanns i enkäten. Furman et al. menar därmed att denna fråga kan ses som en kvalitativ del i studien. Studien undersökte också om det fanns någon signifikant skillnad mellan de socialarbetare som angett att de hade en religiös övertygelse och de som uppgett att de inte hade det. När det gällde den egna trosuppfattningen angav majoriteten (56 %) av socialarbetarna att de var kristna. Andra trosuppfattningar som förekom var judendom (1 %), buddism (1 %), hinduism (<1 %) samt islam (<1 %). 29 % av deltagarna uppgav att de minst en gång i veckan upp till dagligen gick till kyrkan, templet eller andra liknande offentliga platser för religiösa aktiviteter. Vidare så angav 44 % att de minst en gång i veckan upp till dagligen utövade privata religiösa och andliga aktiviteter som till exempel bön och meditation. För att få en uppfattning om de tillfrågades syn på religion, andlighet och tro ombads de att koppla ihop dem med ett antal givna begrepp. Tro förknippades främst med begreppen övertygelse, personlig, meningsfullhet samt en personlig relation med något gudomligt (Furman et al. 2004).

⁴ Som framkommer i artikeln innebär mastersnivå att studenterna har erfarenhet av att ha arbetat på fältet.

De tillfrågade fick bland annat svara på om de, i ett antal angivna situationer, ansåg att det var lämpligt att en socialarbetare tog upp ämnet religion eller andlighet innan klienten själv visar intresse för ämnet. Över 50 % av de svarande tyckte att en socialarbetare kunde ta upp ämnet andlighet före klienten när det gällde personer som lider av en dödlig sjukdom, personer som gjort en smärtsam förlust av en anhörig, personer som förbereder sig för att bli fosterföräldrar, samt personer som varit med om någon större katastrof. Att ta upp ämnet religion ansåg mer än 50 % av de tillfrågade enbart var lämpligt i de tre först nämnda situationerna ovan. I kommentarerna under den öppna frågan i enkäten tyckte många att det var acceptabelt att prata med klienten om religion och andlighet så länge klienten själv tog upp ämnet. Bland flera av de tillfrågade socialarbetarna fanns, enligt Furman et al., en stor oro kring socialarbetares möjligheter att försöka omvända sina klienter ifall en andlig och religiös dimension förs in i det sociala arbetets praktik. En del hade skrivit kommentarer som "man ska inte omvända klienterna". Samtidigt visade studien att en del religiösa och/eller andliga redskap redan användes i det sociala arbetets praktik. 40 % hade använt sig av religiösa begrepp i samtal med klienter och 58 % hade använt sig av andliga begrepp i samtal med klienter. Vidare hade 45 % bett privat för klienter. 13 % hade bett tillsammans med klienter och 41 % hade rekommenderat klienter att delta i andliga eller religiösa aktiviteter. De religiösa socialarbetarna använde sig i större utsträckning av religiösa och/eller andliga redskap än icke religiösa socialarbetare (Furman et al. 2004).

Teoretiska utgångspunkter

I avsnittet *Teoretiska utgångspunkter* kommer vi att lyfta fram de perspektiv och områden som vi anser relevanta för vårt material. Återigen vill vi påminna om att det är intervjupersonernas upplevelser som ligger till grund för de teorier vi samlat in och som vi presenterar här.

Kristen tro och identitet

Kristen tro kan innebära olika saker för olika människor. I litteraturen beskrivs kristen tro på många olika sätt. Blennberger och Nilsson (1998) menar att enligt kristen livsuppfattning är människan skapad av Gud och att hon befinner sig i en gudsrelation. Den kristna tron är dock

inte begränsad till denna relation mellan Gud och människa, utan gestaltar sig även i livet. Detta innebär att utifrån förståelsen av Guds kärlek kan människor vara öppna och ge av sig själva till andra. Detta gäller både i relation till Gud och till andra människor. Jesu liv och person ger en grundläggande modell för hur människan bör leva sitt liv (s. 42-43). Jesus har kallat oss att följa honom och denna efterföljelse ger konsekvenser för hur vi lever våra liv, menar Okkenhaug (2004, s. 217). Hon anser att livet och tron hör ihop. ”Tron kan inte särskiljas från livet och livet kan inte särskiljas från tron” (s. 212). Tron ingår i en personlig process som kräver tid för att mogna, samtidigt som trons roll i en människas liv kan variera i olika livssituationer. Okkenhaug beskriver även den kristna tron som en tillit på Gud. Vidare menar hon att den kristna tron kan ha en positiv betydelse i människors liv (s. 173, 212-213, 216). Detta tar också Stadler (1979, s. 41-42) upp, som anser att en gudstro kan bli till en genombrytande upplevelse och kan ge stora följder i en persons liv. En relation till Gud ger människan en betydelse för hennes livsvillkor. En tro om att kärleken genomsyrar universum och allt levande kan omvandla en människas tillvaro så att hon blir starkare, tryggare och mer hoppfull.

Motiv och kallelse inför valet att bli socionom

Etiska överväganden kan ha betydelse för vårt yrkesval, anser Blennberger (2005). Det är kanske inte så ofta det är en medveten etisk reflexion som är avgörande för valet av yrke, utan snarare en mera allmän etisk grundhållning som ligger till grund. Sambandet mellan yrkesroll och etiska övertygelser är sammansatt, menar han (s. 340-343). Hansson (1999) anser att kristna personer kan söka religiösa, etiska motiv till sitt handlande hos Gud till exempel genom ”att tjäna Gud” eller ”att följa Jesu föredöme” (s. 43). Berättelserna om Jesus i Nya testamentet i Bibeln kan inspirera till att bedriva socialt och diakonalt arbete. Jesus talar om vikten av att tjäna sina medmänniskor och poängterar allvaret för hur vi lever våra liv gentemot oss själva och andra (Hallonsten och Callmer, 1993, s. 17-21). I Matteusevangeliet 25:40 säger Jesus följande: ”Sannerligen, vad ni har gjort för någon av dessa minsta, som är mina bröder, det har ni gjort för mig”

Blennberger (2005, s. 340) menar att det finns olika sätt att värdera sitt arbete och sitt yrkesval. Ett sätt är att se det som ett kall och en livsuppgift. Detta är vanligt bland präster, pastorer och diakoner. Tanken finns också hos vissa sjuksköterskor och socialarbetare, men det var kanske vanligare förr i tiden. Blennberger anser att det finns ett visst motstånd att

använda ordet kall om sitt yrkesliv, vilket har att göra med att det kan förknippas med uppoffring och försakelse. Bergquist (1986, s. 35-37) menar att man kan se på kallelse till ett yrke på två olika sätt. Det ena sättet innebär att varje människas arbete är ett kall, eftersom Gud vill att alla människor ska vara medskapare i hans skapelse. Därför är alla människor kallade att arbeta med det de gör. Det andra sättet går ut på att endast de som känner sig kallade av Gud till ett arbete är det.

Blennerger (2005) tar upp att studenter vid våra socialhögskolor ofta motiverar sina yrkesval med att de vill arbeta med människor, bidra till att utsatta människor får ett mer värdigt liv eller att de vill stödja människor i utsatta livssituationer. De som söker sig till socionomyrket har alltså en intention om att göra någonting som är gott. Detta anser Blennerger visar på att socionomyrket kan ses som humanitetens, solidaritetens och de mänskliga rättigheternas profession (s. 340-341).

Etiska förhållningssätt i arbetet

I det sociala arbetet är en etisk reflexion en viktig del av arbetet. Blennerger (2005) tar i sin bok *Etik i socialpolitik och socialt arbete* upp de etiska riktlinjer som fackförbundet SKTF har tagit fram för socialt arbete och socionomer (s. 393-394). Dessa uppmanar till ett förhållningssätt präglad av öppenhet, intresse och respekt, där olika perspektiv kan mötas i ett samtal. Bland de värden och normer som nämns i riktlinjerna finns människors lika värde, självbestämmande, medkänsla och respekt. Blennerger menar, att varje person är en medmänniska värd sin uppmärksamhet och respekt (s. 44). Han tar upp ett antal nyckelord som beskriver ett gott och relevant bemötande inom socialt arbete, till exempel respekt, jämlikhet, vänlighet, tillit, empati, stöd och uppmuntran (s. 174).

Blennerger (2005) beskriver olika etiska grundpositioner man som socionom kan ha, det vill säga vilken grund man står på i sitt arbete som socionom. Dessa beskriver varför och hur socialt arbete ska bedrivas utifrån ens egna uppfattning. En av dessa etiska grundpositioner kallas ”den goda viljans omdöme”. Personer som utgår från detta använder sig av idealtyper eller idealtypiska egenskaper för sina etiska bedömningar. Exempel på förebilder och idealgestalter kan vara Jesus och Martin Luther. Det kan även handla om texter, såsom Bibeln. Dessa idealtyper ger oss en antydning om hur vi bör tänka och handla (s. 290-292). En annan grundposition är ”kärleksbudet och den gyllene regeln”. När man utgår från denna

position gör man sina etiska val utifrån ambitionen och den första principen att "älska sin nästa som sig själv" (Blennberger, 2005, s. 294). Dessa ord kallas kärleksbudet och står i Bibeln, 3 Mosebok 19:18 och Matteusevangeliet 22:39. Den andra principen är den Gyllene regeln som lyder "Allt vad ni vill att människorna ska göra för er, det skall ni också göra för dem" (Matteusevangeliet 7:12). Båda bibelorden är en grundläggande kärleksförklaring till människan och det mänskliga livet. Människan, både jag själv och andra, är en varelse värd att älska och alla har lika högt värde (Blennberger, 2005, s. 294-296).

Enligt den kristna idétraditionen handlar det om att människan tillräknas ett värde genom att Gud älskar henne. Människan är, enligt den kristna traditionen, Guds främsta skapelse. Varje människa är värd respekt och omsorg, oavsett om hon är bekant eller främmande, vän eller fiende (Blennberger, 2005, s. 88-89). Enligt Hallonsten och Callmer (1993, s. 30-31) utgår den kristna etiken från Jesu undervisning om vad ett liv i sann kärlek till världen och medmänniskorna innebär. Ofta, menar de, sammanfaller den kristna och den allmänna etiken. Det handlar om samma tro på humanism, rättvisa, medmänsklighet, solidaritet och demokrati. Den kristna etikens uppgift är att utifrån Bibeln, ge anvisningar till människor om vad livets mening och innehåll är, hur vi ska leva med varandra, vad som är viktigt och inte viktigt, hur vi ska tjäna varandra bäst och hur vi ska förvalta och vårda den värld som Gud lagt i våra händer.

Okkenhaug (2004, s. 267-275) skriver att enligt kristen tro och livssyn är hoppet om Guds ankomst en viktig hörnsten. Hoppet består i att Gud ska vända det som känns svårt så att vi kan glädjas. Det är därför möjligt att vända sig till Gud mitt i smärtan och sätta sitt hopp och sin tilltro till Honom. På det viset kan den glädje som Gud ger bli till styrka i motgångar. Även då vi upplever svåra dagar är det möjligt att uppfatta glimtar av ljus och ögonblick av godhet. Mitt i förtvivlan kan man hoppas på en bättre framtid. Okkenhaug menar att det är viktigt att den kristna socionomen själv fokuserar på hoppet och livsglädjen om han eller hon ska kunna förmedla nytt mod åt människor som har det svårt. Den kristna socionomen kan vara bärare av hoppet när klienten själv tappat modet. Om den kristna socionomen förlorar hoppet reduceras livet till en kamp för att överleva tillvaron.

Stöd av den kristna tron i arbetet som socionom

I människans inre pågår ett ständigt brus av tankar. Det kan vara frågor och rop som till exempel "Hur ska jag orka?", "Hur ska jag hinna?", "Varför drabbar detta mig?" eller "Jag klarade mig!". När dessa frågor och rop riktas till Gud formas de till bön. Att be kan innebära att för en stund dra sig tillbaka från en kaotisk omvärld och få möjlighet att lägga fram sina bekymmer inför Gud (Stora boken om kristen tro, 1993, s. 210-211). I svåra stunder kan vi överlämna oss åt Gud och få lov att känna oss tacksamma över att vi är trygga i Guds händer, oavsett hur outgrundliga Guds vägar är. Till Gud får vi också lov att ropa ut vår nöd (Okkenhaug, 2004, s. 128-129).

Helleday (2005) menar att som socionom är det viktigt att utvecklas och inte brännas ut av arbetets utmaningar och yttre prestationskrav. Därför krävs det att socionomen får möjlighet att ta emot och erfara inifrån och på djupet. Vi ska inte avstå från källor och dimensioner utanför vetenskapens kontroll. Hon menar att den kristna tron kan vara ett sätt att föra in en andlig dimension i det sociala arbetet för att kunna stå emot de krav som ställs på dagens socialarbetare. Ericson och Melin (1989, s. 83) menar att det är viktigt med närhet till Gud för en person som ska bedriva diakonala handlingar. Denna närhet sker bland annat genom bön, bibelläsning, gudstjänst och nattvardsfirande. Sökande efter närhet till Gud handlar om ett livslångt lärande och en möjlighet till växande och mognande livet igenom. Genom närheten till Gud är det möjligt för den kristna socionomen att hämta ny kraft och inspiration, samtidigt som det är möjligt att få förlåtelse för det som blev fel. Okkenhaug (2004, s. 122) anser, att Bibeln är den viktigaste boken för kristna människor och att det i Bibeln finns den grund som den kristna tron bygger på. Hon menar att genom Bibeln har en människa möjlighet att hämta stryka, hjälp och inspiration.

Hallonsten och Callmer (1993, s. 49-50) anser, att bön och arbete hör ihop och att ingen orkar bära någon annans bördor utan att själv få lov att bli avlastad. För en kristen människa är det viktigt att hitta en balans mellan böneliv och socialt engagemang. Det första innebär en relation till Gud, det andra en relation till medmänniskan. Detta menar Hallonsten och Callmer, är en av våra största svårigheter. Men om vi låter vårt böneliv bli regelbundet och djupt rotat i oss så kan vi också bära våra medmänniskors smärta och lidande, eftersom det inte är vi utan Gud som bär bördan.

Att be för någon annan kan hjälpa till att fördriva känslan av hopplöshet och meningslöshet. Bönen kan också ge kraft till nytt engagemang och förlösa energi till konkreta handlingar. Andras tillit till Gud kan då bära en person som inte själv orkar känna tillit. Det kan hjälpa personen att skönja en utväg ur det jobbiga. (Stora boken om kristen tro, 1993, s. 220). Okkenhaug (2004, s. 130) menar, att när vi ber för andra så händer det även något med oss själva och det sätt som vi ser på våra medmänniskor.

Om ett samtal är öppet för en gudsdimension beror på den kristna socionomens egen tro och gudsrelation, anser Okkenhaug (2004, s. 79). Idag finns det en trospluralism i samhället som vi inte kunnat föreställa oss för bara några år sedan. Denna trospluralism måste man som socionom förhålla sig till, menar hon. Det är viktigt att som kristen socionom kunna lyssna på människor och möta dem där de befinner sig. Samtidigt tycker Okkenhaug att detta inte behöver betyda att den kristna socionomen ska dölja sin egen ståndpunkt i dialogen (s. 205-206). ”Det måste vara möjligt att respektera andras ståndpunkter och trevande sökande samtidigt som man förmedlar den kristna tron på ett sådant sätt att inte respekten minskar för samtalspartnern och dennes rätt att söka och vara på väg” (s. 206), skriver Okkenhaug.

Med stöd av dessa teorier, uppdelade under samma teman som ovan, kommer vi nu att redogöra för det material vi analyserat utifrån intervjuerna. För att få en bakgrund om våra intervjupersoner, deras arbete och svar på frågan hur länge de har varit kristna, vill vi först göra en presentation av dem.

Presentation av våra intervjupersoner

De personer som har namn som börjar på bokstaven **I**, arbetar inom kyrkans verksamhet. Motsatsen gäller för dem vars namn börjar på bokstaven **U**, dessa arbetar utanför kyrkan.

Ida

Ida är 26 år och arbetar som socionom i en församling. Hon vänder hon sig främst till dem som är mest utsatta inom det område där hon arbetar. Hon har enskilda samtal, gör hembesök, driver en caféverksamhet och leder en diskussionsgrupp. Ida berättar att hon är döpt och

trodde på Gud tidigare, men tycker själv att hon blev kristen när hon i tjugosåldern fick en religiös upplevelse.

Inger

Inger är 67 år och arbetar som kurator inom en kristen organisation. Hon har arbetat där i nästan trettio år. Hennes huvudsakliga arbetsuppgifter är familje- och enskilda samtal. Hon har tidigare arbetat som socialsekreterare. Inger är uppvuxen i ett kristet hem. Under tonårstiden sökte hon en tro och funderade mycket på meningen med livet. Ett tag var Inger ateist. Men sen kom hon sakta tillbaka och är idag är aktiv i kyrkan.

Ingela

Ingela är 46 år. Direkt efter socionomutbildningen vidareutbildade hon sig till diakon. Hon har i huvudsak arbetat som diakon inom olika församlingar. Ingela arbetar främst med vuxna. Hon har olika former av samtal, besökskontakter och ansvarar för frivilligarbete. Ingela berättar att hennes tro på Gud formulerades i samband med konfirmationen. Hon är den av intervjupersonerna som inte är uppväxt med kristna i familjen eller släkten.

Isabella

Isabella är 33 år och arbetar idag som diakon. Hennes tjänst är främst inriktad på arbete med äldre. Innan hon läste vidare till diakon jobbade hon ett par år på ett socialkontor som handläggare med försörjningsstöd. Isabella är uppvuxen i en familj och i en släkt där många är kristna. Hon tog beslutet att bli kristen någon gång i övre tonåren.

Urban

Urban är 45 år. Idag arbetar Urban på ett privatägt behandlingshem. Urban berättar att han har varit kristen så länge han kan minns. Han har levt med sin tro och Gud hela sitt liv och det har varit helt naturligt för honom.

Ulf

Ulf är 28 år och arbetar som socialsekreterare. Hans arbetsuppgifter är att göra barn- och familjeutredningar. Ulf är uppväxt i en kristen familj med präster och diakoner i släkten. Han har under en period varit emot kyrkan, men de senaste tio åren tycker han att tron känns mer verklig.

Ulrika

Ulrika är 36 år. För närvarande arbetar hon som socialsekreterare med ekonomiskt bistånd, men har tidigare arbetat på andra enheter. Ulrika är också uppvuxen i kyrkan och har varit kristen så länge hon kan minnas.

Ulla

Ulla är 51 år och arbetar som psykoterapeut på en mottagning. Hon har tidigare arbetat som bland annat socialsekreterare och med behandlingsarbete. Därefter vidareutbildade sig hon till psykoterapeut. Ulla sökte mycket under tonåren och var under en period avig till kyrkan. När Ulla senare gick igenom en besvärlig livskris började hon att söka Gud på sitt eget sätt igen, vilket väckte en väldig längtan efter Gud.

Analys

Vår ambition är att i analysen följa respondenterna från tiden innan de blev socionomer, till att de väl arbetar som socionomer. Vidare kommer vi att undersöka vilken grund de står på i sitt arbete utifrån deras kristna tro. Vi kommer också att få se vilka möjligheter de har att ta stöd av sin kristna tro i sitt arbete.

Kristen tro och identitet

Under detta tema vill vi ta reda på vad en kristen tro innebär för våra intervjupersoner. Vi vill också veta vad det innebär för dem att vara kristna och hur de beskriver sin gudsrelation. Detta anser vi är viktigt för att få en förståelse för hur deras kristna tro och relation med Gud påverkar deras liv och för att kunna se om den kristna tron har någon betydelse för utövandet av socionomyrket.

För de tillfrågade innebär en kristen tro och att vara kristen många olika saker. Liksom vi beskrivit i teorin så finns inget entydigt svar på frågan om vad en kristen tro är. Vi anser att en kristen tro är något väldigt individuellt och personligt. Vi menar att vi själva inte kan avgöra vad som är rätt och fel eller vem som har bäst definition av kristen tro. För att visa på mångfalden av begreppen *kristen tro* och *kristen* har vi sammanställt en mängd ord som

respondenterna nämner i sina definitioner. Dessa ord är; något som är gott, relation med Gud, delande, leva i förlåtelse, hopp, vägledning, ett sätt att leva, trygghet, förankring och gemenskap.

Den som har vidast definition av begreppen är **Ulf**. Han menar att den som vill kalla sig kristen är kristen. En kristen tro är någonting som man inte alltid förstår, men är någonting som är väldigt gott. För **Ulla** handlar det om att vara sanningssökande och självreflekterande och att man som kristen måste ta ansvar för sina egna känslor och handlingar. **Ulla** upplever att hon har en relation med Gud och menar att hon känner styrka i sin Gud. För henne innebär den kristna tron ett delande. Att man delar varandras utsatthet och varandras bördor. **Ingela** säger ”*kristen tro innebär ett sätt att leva*”. För henne handlar kristen tro om att veta att hon är omsluten av Guds kärlek. I hennes dagliga arbete kommer hennes tro till uttryck i mötet med andra människor. **Ingela** menar, att det är viktigt att möta andra människor på bästa sätt så att de förstår att de är lika värda och har rätt till lika möjligheter i livet. Detta är ett sätt för **Ingela** att bejaka att hon är kristen.

Både **Ingela** och **Ulla** ger uttryck för att deras relation till Gud gestaltar sig i deras liv. Utifrån den kärlek de får från Gud kan de också ge av sig själva till andra. Detta sätt att se på den kristna tron stämmer väl med Blennberger och Nilssons (1998) syn på kristen livsuppfattning.

Ulla och **Inger** tycker att man som kristen inte ska vara fördömande, utan försöka se och respektera andra människor. För **Ulrika** handlar det som kristen om att leva i förlåtelse och vissheten om att vara förlåten av Gud. Det innebär, enligt henne, att kunna lämna allting bakom sig och lita på att Gud leder. Hon menar att ”*ibland känns det tufft och det är tuffa beslut. Då får man lämna det och känna OK, jag vet att Gud leder till det bästa. Det som händer, det händer*”.

Ida anser att kristen tro kan innebära många olika saker. För henne innebär det att livet har en djupare mening än att bara gå upp och äta frukost och gå och lägga sig. Det innebär också att det finns en andlig dimension som gör att hon kan få stöd i sin vardag. För **Ingela**, **Isabella** och **Urban** handlar kristen tro om att ha en trygghet i Gud och att ha en riktlinje i livet. Det handlar också om att vara en del av något större och för dem är deras tro en självklarhet. **Urban** menar att han känner sig rätt så tillfreds och stabil med det mesta i sitt liv utifrån att han har sin tro.

Ulla anser att kristendomen har något som de andra religionerna inte har, både gällande treenigheten och Jesu delande. ”Att Jesus kom till jorden och verkligen kände på vad det var att vara människa. Det tycker jag kan göra att jag tycker att kristendomen kan vara ett strå vassare”. **Ida**, **Ingela**, **Ulrika** och **Urban** anser att man är kristen när man tror på Gud, på ett liv efter detta och när man säger att Jesus är Guds son. **Ulrika** tycker också att en kristen tro innebär en personlig relation med Jesus.

För **Isabella** innebär hennes kristna tro ett mål och ett hopp. Ett hopp om det eviga livet och ett hopp om att det finns någonting mer än det som är här och nu och som är större än det hon kan förstå. **Isabella** menar också att den kristna tron ger en vägledning för hur hon ska leva och ett fokus på vad som är bäst för henne. **Ulrika** anser att det som kristen är viktigt att ha ett hopp om att det alltid finns en lösning på saker. Ingen individ är omöjlig och för Gud är inget omöjligt. ”Det är aldrig kört för någon, utan Gud ser alla och älskar alla villkorslöst. Att ha det i bakhuvudet, tycker jag är viktigt”, säger **Ulrika**. Hon menar också att det är viktigt att komma ihåg att det goda är starkare än det onda. **Inger** tycker att kristen tro handlar om förankring och att kunna vända sig till Gud för att få kraft. **Inger** berättar vidare att hon blir stärkt av gemenskapen i en församling. Att församlingen och den kristna gemenskapen ger henne mycket, är något som även **Ida** tar upp. ”Så det betyder både ett inre liv och ett yttre liv och nu är det ett yrkesliv också”, säger hon.

Flera av respondenterna anser att Gud är med dem överallt och är en stor del av deras liv. Detta är något som Blennberger och Nilsson (1998) belyser och de menar att människan alltid befinner sig i en gudsrelation. Vi bad intervjupersonerna att beskriva sin relation till Gud. **Isabella** beskriver det som en far-barn relation, som hon känner sig väldigt trygg med. Även **Ulla** beskriver sin Gudsrelation som en relation som ger väldig trygghet och är en nödvändighet. ”Jag är en del av Gud och Gud är en del av mig i någon slags interaktion som pågår”, säger **Ulla**.

Både **Inger** och **Ida** nämner det stöd som bönen kan ge. **Inger** menar att bönen är oerhört viktig för henne och genom bönen känner hon sig omhändertagen av Gud. ”Jag ber mycket, jag tycker bönen ger väldigt, väldigt mycket”, säger **Inger** och tycker att hon får mycket kraft genom bönen. **Ida** beskriver sin relation som att Gud ser henne. Han lyssnar på hennes böner och är med henne och hon känner att han finns nära. **Ingela** tänker på Gud som den som bär

henne. Hon relaterar till dikten ”*Fotspår i sanden*”. Hon berättar att hon känner att Gud har burit henne genom åren och det är sällan som hon känt sig ensam med varken svårigheter eller glädjeämnen. **Ingela** tycker att bönen har stor betydelse. Hon tar sig tid för bön på väg till och från jobbet, på bussen, eller när hon vaknar. Bönen är en självklar del av hennes liv. **Ingela** har en trygg förtröstan i att Gud är med i det mesta. Även **Ulf** ber till Gud för att få tröst och kraft när det är jobbigt. Men han säger att det inte händer så ofta. **Urban** tycker att han har en ständig dialog med Gud. Han vet att Gud är alltid med, så det är inget han behöver reflektera över och tvivla på. Om han skulle börja tvivla skulle nog hela hans trygghet komma i gungning, tror han. Han beskriver sin gudsrelation som en rätt så stark relation.

Ulrika tar upp ordet vila. Att kunna få vila hos Gud och få nåd och förlåtelse är oerhört viktigt är henne. ”*Att kunna sluta sig, knäppa händerna och känna att nu kan jag bara lämna det. Det är så mycket krav överallt. Tron blir då liksom en luftbubbla där man kan få vila*”, berättar **Ulrika**.

Precis som Okkenhaug (2004), beskriver **Ulf**, **Ulla** och **Ida** att deras tro varierar under olika perioder i livet och att relationen till Gud hänger ihop med hur de mår. **Ulf** menar att han inte alltid tänker på Gud och på om Han finns eller inte. **Ulf** använder inte heller Gud som bollplank, utan litar på att Gud finns där. Han menar att det är mer i svåra perioder som han har en närmre relation till Gud och när han går i kyrkan. **Ulla** berättar att ibland bryr hon sig inte om tron, men när hon märker att hon mår bra av det så tar hon det mer på allvar. Ibland säger **Ida** att hon kan glömma bort Gud, men i och med att hon går i kyrkan varje söndag ser hon det som att hon får en påminnelse, i alla fall en gång i veckan, att Gud är med henne. Hon berättar att hennes Gudrelation kan vara mer eller mindre tät beroende på hur hon mår. Det är oftast i lite svårare stunder som **Ida** vänder sig till Gud, annars stressar hon bara på.

Flera av intervjupersonerna belyser att den kristna tron är ett sätt för dem att leva och att tron påverkar deras vardag. Okkenhaug (2004) menar att tro och liv hör ihop och att tron kan ha en positiv betydelse i människors liv. Vi anser att Okkenhaugs tanke stämmer väl överens med vad de respondenter vi intervjuat berättat. Det är ingen av dem som säger att den kristna tron är något negativt för dem. Stadler (1979) belyser att i en människas liv kan en tro göra att hon blir starkare, tryggare och mer hoppfull i sin tillvaro. Detta är något vi tydligt kan se att flera av intervjupersonerna uttrycker. Trots att respondenterna beskriver sin kristna tro och sin gudsrelation på många olika sätt, handlar det ändå om, menar vi, i grund och botten om en

tillit och förtröstan på Gud. Att se den kristna tron som en tillit på Gud är också något som Okkenhaug (2004) tar upp.

Motiv och kallelse inför valet att bli socionom

Inför vår undersökning ville vi veta varför respondenterna valt att bli socionomer. Vilka var deras motiv och orsaker? Har en kristen tro påverka valet av yrke? Har de känt sig kallade av Gud till att bli socionomer? Har de reflekterat över varför de arbetar inom kyrkans verksamhet eller utanför? Svaren på dessa frågor kommer vi redogöra för under denna rubrik.

Att den kristna tron har påverkat valet av yrke är något vi helt klart kan se hos flera av intervjupersonerna. Detta anser vi är en form av etiskt övervägande, vilket stöds av Blenberger (2005). **Isabella, Ingela, Ida** och **Ulrika** anser att den kristna tron har påverkat valet av yrke, vilket de andra fyra respondenterna tycker det är svårt att säga. Det är inget de har reflekterat över. Bland diakoner är det vanligt att se sitt arbete som ett kall och en livsuppgift, skriver Blenberger. Detta bekräftas av de två diakonerna **Isabella** och **Ingela**, som båda känt sig kallade av Gud att arbeta som diakoner. Dessutom känner även **Ulrika** och **Ulla** sig kallade. **Ulrika** belyser det Blenberger tar upp, att man även kan känna en kallelse till att arbeta som socialarbetare. **Ulla** är den av de tillfrågade som likt Bergquist (1996) anser att hon, liksom alla människor, är kallad att arbeta med just det hon gör. **Ulla** uttrycker att hon alltid har tänkt att det finns en mening och en kallelse med alla yrken. Hon tycker dock att hon också kan koppla det till sociologiska förklaringar. ”*Sen tycker jag kallad låter väldigt pretentiöst på något sätt. Utvald och så där*”. Till viss del kan **Ulla** känna sig utvald och ämnad att vara där hon är, men hon har svårt att uttrycka det helt.

Isabella och **Ingela** arbetar båda inom kyrkan. För **Isabella** är det självklart att den kristna tron har påverkat hennes yrkesval. Hon berättar att hennes tro är en del av hennes liv och menar att förhoppningsvis finns Gud med i alla beslut från de stora till de små, också yrkesval. **Isabella** tycker att eftersom hon nu valt att ta kallelsen som diakon, så blir tron ännu mer tydlig och en verklig del av hennes liv. Även **Ingela** anser att den kristna tron har haft en avgörande betydelse för yrkesvalet. Hon visste tidigt att hon efter Socialhögskolan ville läsa vidare till diakon och inte arbeta på någon socialbyrå.

Ingela och **Isabella** arbetar som diakoner och de har båda känt sig kallade av Gud. **Ingela** känner att kallelsen har varit att arbeta med socialt arbete och utsatta människor på olika sätt. Det var självklart för henne att hon skulle vara socionom i grunden. **Isabella** berättar att det var när hon gick en bibellinje på en folkhögskola som hon av en klasskompis fick frågan om hon inte hade funderat på att bli diakon. Hon hade inte tänkt på det innan, men kände att det kanske var någonting för henne. Hon bestämde sig då för att ha den inriktningen på sitt framtida yrke och började läsa på socionomutbildningen.

Även **Ida** berättar att hennes vänner haft stor betydelse för valet av yrke. Hon berättar att *"jag funderade länge och till slut efter mycket samtal med mina vänner, sa de 'Ida, du är ju en självklar diakon, det är ju klart att du ska bli diakon'"*. Hon tror att de till viss del varit sända från Gud, för hon vet inte hur hon annars skulle ha kommit till den insikten. Hon har däremot inte känt sig kallad av Gud. Hon tycker att när man pratar om kallelser och sådant är det ganska vanligt att det handlar om präster. Anledningen till att **Ida** började läsa till socionom var att hon ville bli diakon och arbeta inom kyrkan. **Ida** säger att hennes kristna tro har betydelse för hennes arbete och att hon vill arbeta med att hjälpa utsatta människor. Också **Ulrika** menar hon att den kristna tron har påverkat hennes yrkesval. Hon känner sig kallad att arbeta med utsatta människor. Hennes bakgrund och uppväxt i kyrkan anser hon har påverkat jättemycket. Hon menar att hon alltid fått höra att man ska vara snäll och hjälpsam och stötta andra människor. *"Men det handlar också om att vara kvinna. Lika mycket som att vara kristen"*, menar **Ulrika**.

Ulla, **Inger**, **Ulf** och **Urban** tycker det är svårt att säga om den kristna tron har påverkat valet av yrke. De är inget de har reflekterat över. **Ulla** menar att det är så invävt i vartannat. **Ulf** menar att han *"kunde lika gärna ha jobbat med något annat som kristen och tyckt det var kul. Det är inte så konkret att det känns som uppenbart på grund av min tro att vill jag jobba med det här"*. Varken **Inger** och **Ulf** har känt sig kallade. **Ulf** menar att processen att bli socionom är något som växt. Inte heller **Urban** ser sitt arbete som ett kall. Han menar att det är något som han trivs med och vill jobba med och tycker inte att det är han själv som har styrt hans val av arbetsplatser:

Nej, inte kall, utan det är något som jag trivs med och vill jobba med. /.../ det har inte varit jag som har styrt. Jag har inte sökt jobben, utan det har alltid varit så att folk har ringt och sagt att de vill ha mig. Det som händer, det händer. Och jag

tror att det är Gud som har styrt de bitarna. Jag kan inte tänka mig att det är jag själv som styr. Jag har inte en sådan telepatisk förmåga (Urban).

Vi kan se att för **Ulf**, **Urban** och **Ulla** är en viktig faktor för valet av yrke att de trivs med sitt arbete och tycker det är roligt. Ulla uttrycker det på följande sätt; *"I kallelse innebär det väl också att kunna göra något som är roligt och som man är hysat bra på. Men det ska ju kännas både glädjefullt och lustfyllt att man kan vara till nytta för andra också"*.

Vi har nu sett olika anledningar till varför respondenterna valt att bli socionomer och vad som påverkat deras yrkesval. Vidare vill vi se vilka motiv som ligger bakom dessa val.

För **Ulla**, **Isabella** och **Ida** är det arbetet med människor som ligger bakom deras yrkesval. **Ulla** anser att anledningen till att hon blev socionom var att hon verkligen ville arbeta med människor. Hon berättar att hon är intresserad av samtalet, hantverket och mötet med människor. Sen är det kanske också det här med människors utsatthet tror **Ulla**. **Isabella** kände när hon gjorde sin praktik på bibellinjen att hon hade någonting att ge i arbetet med människor och hon trivdes med det:

På praktiken träffade jag alltså allsköns människor från minsta lilla oskyldiga barnet till de som hade varit ute lite mer rejält i svängen /.../ missbrukare, psykiskt sjuka och gamla och jag kände, jag har faktiskt någonting... att jag kom till nån rätt när jag var med de här människorna. /.../ Finnas till hands och hjälpa till /.../ vara en medvandrare med människor som jag möter (Isabella).

Ida berättar att hon ville arbeta med utsatta människor och försöka hjälpa dem på något sätt. Hon känner att det är viktigt att göra en insats för världen och att inte bara arbeta med någonting som gagnar henne själv. **Ida** uttrycker att hon vill dela med sig av sin energi och den hon är. *"Det hänger ihop med att jag känner solidaritet med mina människor. Jag känner att det är mitt uppdrag som kristen att inte bara se till mig själv, utan hjälpa andra som behöver det"*.

Ingela visste tidigt att hon ville arbeta inom kyrkans verksamhet med socialt arbete. Hon tror att en av orsakerna var att hon kände någon sorts kallelse som växte fram under gymnasietiden. *"Så jag var förhållandevis ung och kände att kallelsen var ganska stark att jag skulle gå den här vägen"*, berättar **Ingela**:

Det gjorde jag nog när jag gick på gymnasiet. Att jobba med människor var självklart på något sätt. Jag hade också ganska tidigt en inriktning att jag ville jobba i kyrkan och att jobba med människor med socialt arbete så kändes det som socionomutbildningen var den som låg närmast. Det var det praktiska sociala arbetet som lockade mig (Ingela).

Motiven till varför intervjupersonerna har valt att bli socionomer tangerar ett par områden. Det handlar om att få arbeta med människor, att ha samtal, att de känner att de har någonting att ge och att det helt enkelt kändes rätt. En del av de tillfrågade nämner också att socionomutbildningen är en bra utbildning. Detta stämmer väl överens med de motiv och drivkrafter Blennberger (2005) beskriver. Blennberger uttrycker också att socionomyrket kan ses som humanitetens, solidaritetens och de mänskliga rättigheternas profession, vilket också är något som **Ida** uttrycker. Hansson (1999) anser att kristna personer kan söka motiv till sitt handlande hos Gud. Likaså kan berättelserna om Jesus i Bibeln, menar Hallonsten och Callmer (1993), inspirera till att bedriva socialt, diakonalt arbete. Jesus talar bland annat om vikten av att tjäna sina medmänniskor. Vi kan se att flera av de intervjuade har kristna motiv till sitt handlande.

Vidare anser vi att etiska överväganden kan ha betydelse för våra yrkesval, vilket vi får stöd av Blennberger (2005). Det är dock kanske inte så ofta det är en medveten etisk reflexion, utan mer en allmän etisk grundhållning, skriver Blennberger. Vi ställer oss då frågan om man som kristen socionom har en medveten etisk reflexion över sitt yrkesval.

För **Ingela**, **Isabella** och **Ida**, har det varit mycket medvetna val att arbeta inom kyrkan. **Ida** tycker det är ett bra sätt att få en ingång i människors liv på ett annat sätt än genom tvång. **Ida** vill helst inte arbeta med myndighetsutövning. Hon har inte funderat så mycket på varför det kändes rätt att arbeta inom kyrkan, mer än att hon kände att arbetet skulle inrymma en del av någonting större. Orsaken till varför **Isabella** valt att arbeta inom kyrkan handlar främst om ”*kallelsen att bli diakon*”.

För **Ulla** och **Ulrika** var det däremot medvetna val att arbeta utanför kyrkan. Orsakerna till det, menar **Ulla**, är att hon på något sätt tror att det är hennes plats. **Ulrika** beskriver det mer som att hon skulle känna sig instängd med att bara arbeta med den kristna traditionen. **Ulrika** berättar också att hon hellre vill arbeta i en kommun, därför att hon gillar den

myndighetsposition hon har. Hon tycker att det ger henne makt att förändra och hjälpa människor.

Och jag jobbar nog hellre i en kommun på det här viset än för en kristen organisation. Jag gillar myndighetspositionen, för man har makt att förändra. Jag ser ju de som jobbar som diakonissor... som vi också samarbetar med. Att de har en ganska begränsad roll, de blir hjälpare. Men de kan inte ställa de här nödvändiga kraven som gör att människor faktiskt blir självständiga (Ulrika).

För **Ulf** handlade det mer om hans bakgrund. Han tror att eftersom alla i hans familj har omvårdande arbeten på olika sätt, så valde han att bli socionom. Han menar att det var ganska medvetet att arbeta utanför kyrkan. Han kände inget kall att arbeta inom kyrkan. **Ulf** berättar att han ett tag hade tankar att arbeta som diakon, men det var inget som var så starkt att han läste vidare till det. Att han hamnade på just Socialförvaltningen tror han var *"lite en slump, lite medvetet"*.

Urban menar att han aldrig har valt sitt arbete och aldrig reflekterat över det. Men han tror ändå att Gud har styrt hans yrkesval. *"Jag tror nog att vår Herre har haft ett finger med i spelet det tror jag. /.../ Det har inte varit mina val på det sättet utan de har dykt upp"*. **Inger** berättar att det inte var på grund av sin kristna tro som hon valt att arbeta där hon är. Hon berättar att hon ändå ser det som ett bönesvar att hon såg annonsen då för cirka 30 år sedan. *"Och hade det inte varit en kristen organisation, så hade det möjligtvis varit så att jag inte hade kommit mig för att söka"*, menar **Inger**.

Den bedömningen vi gör utifrån de tillfrågades svar är att fem av dem har gjort ett medvetet val att arbeta med det de gör, vilket vi tror kan grunda sig i en etisk reflexion. Även om de andra inte medvetet har valt sina yrken, tror vi självklart att de har en allmän etisk grundhållning till sitt arbete. Utav de fem som gjort ett medvetet yrkesval arbetar tre av dem inom kyrkans verksamheter och två av dem utanför kyrkan.

Etiska förhållningssätt i arbetet

Blennberger (2005) menar att det är viktigt med en etisk reflexion i det sociala arbetet. Under detta tema kommer vi att belysa frågor som rör respondenternas förhållningssätt i arbetet. Hur ser de på människor som de möter i sitt arbete? Hur påverkas deras förhållningssätt gentemot klienterna av att de är kristna? Hur ser de på människor med svår och långvarig problematik?

Anser de att det finns det några hopplösa fall? Hur bemöter de människor med en annan livsåskådning än sig själva?

I det sociala arbetet krävs ett förhållningssätt präglad av öppenhet, intresse och respekt, där olika perspektiv kan mötas i ett samtal. Respondenterna tar upp ett antal ord som belyser deras förhållningssätt gentemot sina klienter. Dessa är; intresse, positiv optimism, jämlikhet, respekt, förutsättningslöshet och att se individen som den är. I de *Teoretiska utgångspunkterna* har vi tagit upp ett antal nyckelord som Blennberger (2005) beskriver för ett gott och relevant bemötande inom socialt arbete. Dessa stämmer väl överens med de ord som intervjupersonerna berör.

Både **Ida** och **Inger** uttrycker att de vill se människor som de möter i sitt arbete som individer och försöker att hjälpa dem utifrån deras individuella behov. **Ida** kan dessutom se det som att det lika gärna kunde ha varit hon själv eller en person som hon har en nära relation till:

Jag ser det som att det kunde ha varit jag eller det kunde ha varit min mor eller det kunde ha varit någon som är väldigt nära mig. Jag ser inte att det är någon större skillnad på oss. Det är bara det att man har fått olika förutsättningar i livet, hamnat på olika platser och så där (Ida).

Liksom **Ida**, uttrycker både **Inger** och **Isabella** att de ser de människor som de möter i sina arbeten som jämlikar. **Isabella** anser att hon har lika mycket att lära från dem som de har att lära från henne. **Ulf** vill möta alla människor med respekt. Både han och **Ulla** försöker att hitta något som är positivt med alla som de möter i sina arbeten. **Ulf** menar att det handlar om att kunna mötas kring det som är bra i stället för att se alla problem. **Ulla** vill också möta sina klienter förutsättningslöst.

Urban berättar om ett par saker han bär med sig i sitt arbete. Det handlar främst om hans inställning till hur man bemöter ungdomar med problem och att det är viktigt att ”*inte bedöma alla ungdomar utifrån samma mall*”. Han poängterar vikten av att inte tappa fokus i arbetet och göra allt efter gammal vana. **Urban** menar att det är viktigt att tänka på att man inte kan rädda alla, men att man ska försöka att rädda så många som möjligt på vägen. Vi anser att det **Urban** berättar om sitt arbete utgår mycket från det sociala arbetets riktlinjer och förhållningssätt som finns. Det är präglad av öppenheten, intresse, respekt och engagemang för dem han möter.

Det sätt som intervjupersonerna beskriver sitt arbete, anser vi, utgår från den kristna idétraditionen. Det som beskrivs handlar på olika sätt om att varje människa är värd respekt och omsorg, vilket stämmer överens med Blennberger (2005). Vi menar att ett förhållningssätt präglad av respekt och omsorg utifrån kristna värderingar om alla människors lika värde är extra viktigt för en kristen socionom. Vi bad respondenterna att själva reflektera över hur de tror att deras kristna tro påverkar deras förhållningssätt.

Ingela och **Inger** tycker att deras kristna tro har påverkat det förhållningssätt som de har gentemot människor som de möter i sina arbeten. **Ingela** tror samtidigt att detta är något djupt medmänskligt, något som också **Ulf**, **Ulla** och **Ulrika** är inne på. **Ulf** talar om ett humant förhållningssätt medan **Ulla** och **Ulrika** inte tror att de är ett dugg annorlunda än sina kollegor eller skulle göra ett jobb än dem bara för att de är kristna. **Ulrika** säger att hon tror på individens inneboende resurser och har en tilltro till att alla kan förändras. Hon menar dock att hon delar denna människosyn med sina arbetskollegor och att hon därmed inte har en annan människosyn som kristen. Varken **Ulf**, **Ulla** eller **Ida** tycker att de kan svara på om deras kristna tro har påverkat deras förhållningssätt gentemot de människor som de möter i sina arbeten.

Uppfattningen om ifall den kristna tron påverkar respondenternas förhållningssätt eller inte varierar något. Några nämner att deras förhållningssätt kan ses som både kristet, humant och djupt medmänskligt, vilket överensstämmer med Hallonsten och Callmers (1993) åsikt om att den kristna och den allmänna etiken sammanfaller. De menar att det handlar om samma tro på humanism, rättvisa, medmänsklighet, solidaritet och demokrati. Vidare menar Hallonsten och Callmer att den kristna etiken utifrån Bibeln, vilket ger vägledning för hur kristna bör vara och agera. Detta belyser **Ulrika** på ett särskilt sätt. Hon talar om den barmhärtige samariern, som det berättas om i Bibeln (Lukasevangeliet 10:25-27). Hon tycker att samariern är en person som gör något utöver det som man måste. ”*Och det är väl något som man ibland gör i det här jobbet. Man åker hem till någon som man kanske inte måste gå hem till. Köper en present till någon där man inte får lov att ta jobbets pengar*”, menar **Ulrika**.

Blennberger (2005) beskriver i de *Teoretiska utgångspunkterna* två olika etiska grundpositioner som en socionom kan ha i sitt arbete. Vi menar att **Isabella** och **Ullas** förhållningssätt stämmer väl överens med Blennbergers första grundposition om ”den goda

viljans omdöme”. **Isabella** menar att bibelordet ”*Det som du gjort mot mina minsta det har du också gjort mot mig*” (Matteusevangeliet 25:40) har funnits med under hela hennes process från att bli socionom till att bli diakon. Det finns en tanke bakom det här med diakonin och att arbeta och finnas till hands för andra, menar hon. **Ulla** berättar att hon gärna utgår från bibelord i sitt arbete som handlar om att man inte ska döma någon och att Jesus var fördömande mot dem som var dömande. Även **Ingela** utgår från denna position. **Ingela** har Jesus som förebild för hur man ska möta människor. **Ingela** menar att det är en slags grund för henne. Hon försöker att möta människor med intresse och positiv optimism, tills dess att de visat motsatsen. Samtidigt så tycker hon att man ska ge människor många chanser. **Ingela** berör även den andra grundposition om ”kärleksbudet och den gyllene regeln”, som Blennberger tar upp. Hon säger att så som hon själv vill bli bemött, så vill hon också bemöta andra. Även **Ida** menar att bibelordet om den Gyllene regeln; ”*Allt vad du vill att människor ska göra mot er ska du också göra mot dem*” (Matteusevangeliet 7:12) är viktig för henne.

Majoriteten av intervjupersonerna tycker inte att det finns några hopplösa fall. Okkenhaug (2005) skriver att det är viktigt för den kristna socionomen att själv fokusera på hoppet och livsglädjen i samtal med utsatta människor. Vi anser att respondenterna är bärare av hoppet i mötet med sina klienter, vilket de ger uttryck för när de talar om sin inställning till ”hopplösa fall”. Okkenhaug menar också att det är möjligt att se glimtar av ljus i det svåra, vilket **Ingela** belyser. **Ingela** anser att det finns hopp för alla och att det kan finnas en väg ut ur problemen. Men hur den vägen ser ut vet man inte alltid, det gäller att våga tro på att det finns ett hopp och våga göra det bästa möjliga av situationen. Hon säger att det finns glimtar mitt i hopplösheten och att dessa ska man ta tillvara på. **Urban** är inne på samma sak och menar att det handlar om vilken nivå man vill uppnå:

En riktig galning, ett hopplöst fall och det kan man alltid spekulera i om det är ett hopplöst fall. Frågan är som jag ser det, vilken hjälp kan man ge människan så att den kan på ett någorlunda ordentligt sätt, åtminstone får vistas ute någon timme om dagen. Då har man vunnit mycket från att inte har varit någonstans. Då är det frågan om hur hopplöst det är. /---/ Så några hopplösa fall tror jag inte finns. Det handlar nog bara om vilken nivå man sätter (Urban).

Ulrika, Inger och **Isabella** tror att i grunden finns det inte några hopplösa fall. I alla fall inte för Gud, men att vi människor kan se varandra som hopplösa fall, särskilt om vi inte når fram till varandra. Både **Ulrika** och **Ingela** tar upp att ingenting är omöjligt för Gud. **Ulrika** tycker att bibelordet i Matteusevangeliet 19:23-27 beskriver detta:

Det står ju här i Bibeln om kamelen och nålsögat /---/ Det är tufft för en kamel att komma igenom nålsögat, men för Gud är inget omöjligt. Och många av mina klienter ser ju livet som omöjligt. Det är kört. Att då veta att det inte är omöjligt kan vara en hjälp i samtalet. /---/ Och jag kan dela med mig av det till klienterna. Att jag vet att det finns en utväg för dem också, men att det ibland kan ta tid (Ulrika).

Okkenhaug (2004) beskriver att det i samhället finns en trospluralism som socionomer måste förhålla sig till. Vi anser att detta är något som den kristna socionomen måste ha i beaktande på ett särskilt sätt. Utifrån sin kristna identitet är det viktigt att man som socionom respekterar och har förståelse för andra människors tros- och livsåskådningar, vilket också uppmanas till i de etiska riktlinjerna (Blennerger, 2005). Alla respondenter har en positiv inställning till personer med en annan livsåskådning än de själva. Fem av dem uttrycker också att det är spännande.

Ingela säger att man kan ha olika tros- och livsåskådningsuppfattningar och att den ena uppfattningen inte behöver vara mer rätt än den andra. **Ulla** och **Urban** är inne på samma spår, men säger mer konkret att den kristna tron inte är bättre än någon annan trosinriktning. **Urban** menar att olika trosinriktningar egentligen bara är ett tecken på kulturtillhörighet och att det i grund och botten handlar om en tro på en och samma Gud. Även **Ida** och **Inger** menar detta, vilket **Ida** uttrycker i följande citat:

Jag har fortfarande kvar det här i mig att det behöver inte bara vara ett sätt som man kan se världen eller frälsningen på utan alla har vi olika sätt att nå Gud. Det här är mitt sätt och det kan vara lika sant som någon annan sak kan vara sant för någon annan och då måste jag respektera den personen. Så jag försöker att möta dem med respekt, nyfikenhet och öppenhet (Ida).

Även om **Ida** tycker att det är väldigt spännande att möta människor med en annan livsåskådning kan hon ibland också tycka att det är svårt. Hon menar att det handlar om att trots att man har kunskaper om kulturmöten har man ändå fördomar om hur människor ska tänka och tycka. Vidare menar hon att rädslan för att visa sig okunnig och ställa dumma frågor gör att man inte skaffar sig kunskap.

Ulla har inga problem att möta människor med en annan livsåskådning än henne själv, utan hon är nyfiken. Däremot tycker hon att det är hoppfullt att ha en tro och en relation till Gud

samt att det är berikande, oavsett vilken trosinriktning man har. När **Ulf** möter personer med en annan livsåskådning än hans egen, har han god förståelse för att tradition och religion kan spela en viktig roll i människors liv. **Ulf** menar att detta inte beror på att han är kristen, utan anser att vem som helst kan ha den förståelsen. **Ulrika** tar användning av klienternas livsåskådning i sitt arbete. Hon pratar då med klienterna om deras tro och vad den innebär för dem, för att skapa en större förståelse för klienterna.

Stöd av den kristna tron i arbetet som socionom

Under de tidigare temarubrikerna har vi belyst hur den kristna tron ser ut för våra respondenter och hur den påverkar deras liv och yrkesval. Under denna rubrik vill vi nu se om tron också påverkar deras vardag och arbete, det vill säga den kristna tron och dess betydelse för deras yrkesroll och deras arbete. Frågor vi ställer är; har de stöd av sin kristna tro i sitt arbete? Kan de samtala om tro och existentiella frågor med sina klienter?

De som starkast uttrycker att deras kristna tro har betydelse för arbetet är de som arbetar inom kyrkans olika verksamheter. För **Isabella**, **Inger** och **Ida** har det jättestor betydelse att de har sin kristna tro. **Ida** menar att det hade varit tomt utan sin tro, eftersom det är en del av hennes arbete. Hon känner också att den kristna tron har betydelse då hon ser sitt arbete som ett uppdrag från Gud. Hon tycker det är härligt att vara en del i ett större sammanhang, som en del av den världsvida kyrkan, där många arbetar för samma sak. På frågan om den kristna tron har betydelse för arbetet svarar **Ingela**, ”*jag tror inte att man ska jobba inom kyrkan om man inte har en kristen tro*”.

Vi ser att även för **Ulrika** har hennes kristna tro stor betydelse för arbetet. Av intervjun framkommer att hon integrerar sin tro oerhört mycket. Hon beskriver att tanken om att det goda är starkare än det onda och att det på så sätt alltid finns en utväg för alla människor, är en viktig grund för henne att stå på. Även **Urban** uttrycker tydligt att hans kristna tro stor betydelse för sitt arbete. Varken **Ulf** eller **Ulla** kan komma på något konkret eller uppenbart sätt som tron har betydelse för deras arbete.

Vi trodde att vi skulle se en större skillnad mellan dem som arbetade inom kyrkans verksamhet och dem som arbetade utanför, gällande trons betydelse för arbetet. Vi tycker dock inte att vi kan göra den slutsatsen, då både **Ulrika** och **Urban** visat på motsatsen. En

slutsats vi drar utifrån de intervjuer vi gjort, är att det istället handlar om deras personliga förhållningssätt till sin kristna tro i sina liv. Okkenhaug (2004) skriver att socionomens egen tro och gudsrelation påverkar hur öppet ett samtal kan vara för en gudsdimension. Vi menar att det inte bara handlar om själva samtalet, utan mer generellt om hur man använder sin kristna tro i arbetet.

Utifrån förståelsen om våra intervjupersoners kristna tro, vill vi nu belysa hur de tar stöd av den i sitt arbete. I teorikapitlet belyser Ericson och Melin (1989) att för en person som ska bedriva diakonala handlingar är det viktigt att ha en närhet till Gud. Denna närhet kan ske genom bland annat bön, bibelläsning och gudstjänst. Något som vi också ser att de tillfrågade använder sig av.

Isabella, **Ingela** och **Inger** känner att deras tro är ett stöd i svåra möten och samtal. Inför sådana samtal kan de be för att kunna koncentrera sig och få fokus på det som ska komma. Dessa tre personer uttrycker också att deras tro är något som gör att de klarar av och orkar med sina arbeten. **Inger** menar att det är grundplåten och stommen för henne att helt enkelt klara av jobbet, vilket gjort att hon brunnit för det arbete hon har i nästan 30 år. **Isabella** tror inte att hon skulle ha fått kallelsen som diakon om hon inte haft sin kristna tro. **Isabella** ser sig som ett slags redskap att sprida Guds budskap. ”*Sen är det ju utifrån min tro på Gud som jag hämtar kraften för att överhuvudtaget klara av det här*”, säger hon. Inför ett möte eller ett samtal, berättar **Isabella** att hon kan vända sig till Gud genom att stilla sig, be en bön, läsa ett bibelord eller sjunga en lovsång. Genom detta känner hon att hon får stöd och kraft från Gud. **Inger** känner också att tron kan ge henne kraft att utföra saker som andra ibland kan förundra sig över att hon vågar göra:

Jag vet att Gud är med mig och att det kommer att gå bra. Jag behöver inte hålla på att vara rädd för en hel massa onödiga saker. /.../ Jag tycker om utmaningar. Livet är ju roligt (Inger).

Ingela ber inte bara inför samtal, utan kan också be när hon har haft svåra samtal och inte vet riktigt hur hon ska gå vidare. På så vis kan hon då släppa det som är svårt och lämna det till Gud. **Ingela** tycker också att bönen är en hjälp när hon ska fatta svåra beslut så att hon kan få känna att hon har gjort sitt bästa. Vi anser att förbönen är ett viktig redskap i arbetet, det vill säga när man ber för någon eller något annat. Av teorin framgår att bönen kan ge kraft till nytt

engagemang och förlösa energi till konkreta handlingar (Stora boken om kristen tro, 1993). Detta är precis vad **Ingela** ger uttryck för.

Även **Ida** ber för möten som hon känner är jobbiga och där hon kan uppleva att hon är insnärjd i problem. Hon kan då be Gud om hjälp att Han ska öppna hennes ögon så att hon ser människor på ett mer sant sätt, så som de verkligen är. **Ida** kan också be tillsammans med personer som hon träffar i sitt arbete när hon känner att det inte finns någon annan utväg. Detta för att bringa hopp samt för att personen ska kunna läka och gå vidare. **Ida** ser tron som ett starkt salutogent verktyg:

Jag kan använda mig av tron som jag ser som ett väldigt starkt salutogent verktyg i mitt möte med andra människor. Ibland är det så att den här personen bara har förtvivlan och ångest och det finns inget mer jag kan säga och det finns inget mer som den kan säga heller. /---/ Om man då ber tillsammans så ger man ju ett uttryck för att man hoppas på någonting (Ida).

Det **Ida** säger, anser vi, handlar om det Okkenhaug (2004) ger uttryck för; att när vi ber för andra så händer det något med oss själva och det sett som vi ser på våra medmänniskor. När **Ida** ber tillsammans med andra kan hennes tillit till Gud bära den andre då denna inte själv orkar känna tillit, vilket stämmer överens med det som berörs i teorin (Stora boken om kristen tro, 1993).

Ulrika kan ta stöd av sin tro för att be om förlåtelse när hon känner att hon har gjort fel. Hon kan även be om förlåtelse till sina klienter när hon tycker att hon varit onödigt taskig och hon frågar då om de kan börja om på nytt igen. **Ulrika** och **Urban** tar båda stöd av sin tro och av bönen för att få ro och komma ner i varv när de känner sig stressade. **Urban** känner att han får lägga över sina bekymmer på Gud. ”*Det är klart att man lastar över sina besvär på Gud. Har man ingen annanstans att göra sig av med dem, så får Han ta eländet. Då har man åtminstone gjort något*”. För att få kraft och ”input” i sitt arbete kan **Urban** till exempel gå in på Internet och läsa dagens psalmvers eller läsa ett kort bibelord. Det ger honom ro och harmoni med en gång beskriver han. Okkenhaug (2004) menar att genom Bibeln har människan möjlighet att hämta styrka, hjälp och inspiration. Detta belyser **Urban** på ett särskilt sätt:

Man kan bara ta en Bibel och smälla upp en sida och läsa ett par ord och sen slänga ihop den igen och så har man harmonin med en gång. Då kan man få ro och det tar tre minuter, mer behövs inte (Urban).

Också **Ulla** känner att hon har stöd av sin kristna tro i sitt arbete men uttrycker det inte i samma tydliga bemärkelse som de andra. Hon upplever stödet av tron främst när hon känner riktig utsatthet, när det inte finns så mycket annat än Gud. **Ulla** använder inte tron som något redskap i sitt arbete, utan beskriver det mer som att hon kan känna sig buren av Gud. Detta gör att hon kan använda sig själv som ett redskap i arbetet. Det händer att **Ulla** ber för sitt arbete och terapin för att hon ska förstå meningen med det som sker.

Ulf tar inte stöd av tron i sitt arbete och har heller aldrig bätt för någon klient. Han använder bönen mer om han har motgångar privat eller i sin närmaste vänkrets. Om hans arbete känns jobbigt och tungt tycker han att det hjälper bättre att prata med någon kollega eller att ta upp det i handledning. När **Ulf** känner sig stressad och slutkörd anser han att alla former av distraktion, som till exempel någon hobby, hjälper honom att koppla av.

I intervjuerna framkom att sju av intervjupersonerna känner att de har stöd av sin kristna tro i sitt arbete. Det handlar främst om att dessa personer känner stöd i jobbiga och svåra situationer. De kan använda sig av bön, bibelläsning och lovsång för att få kraft och ork att klara av det svåra. Den kristna tron, menar Helleday (2005), kan vara ett sätt att föra in en andlig dimension i det sociala arbetet för att kunna stå emot de krav som ställs på dagens socialarbetare. Liksom Okkenhaug (2004) belyser, anser vi, att det kan vara betydelsefullt att få lämna sig själv åt Gud en stund och samla ny kraft när det kan vara tungt. Många av respondenterna berättar att de ber för sitt arbete, vilket ger uttryck för vad Hallonsten och Callmer (1993) tar upp. De menar att arbete och bön hör ihop och att bönen kan vara ett sätt att bli avlastad från det som är jobbigt eller svårt. Vi ser också att intervjupersonerna tar stöd av sin tro även i sitt privatliv, vilket alla har gett uttryck för.

I och med att majoriteten av respondenterna kan ta stöd av sin tro i sitt arbete, anser vi att det är av vikt att belysa hur och på vilket sätt de integrerar den i arbetet. Gör tron att det blir lättare för dem att prata om existentiella frågor och tro? Hur tydliga kan de vara med sin tro gentemot klienterna? Hur påverkar deras kristna tro deras arbete? De flesta av de tillfrågade tycker att de kan prata både om existentiella frågor och frågor om tro av olika slag med människor de möter i sitt arbete. Alla menar att det är på klientens initiativ som dessa frågor

kan tas upp. Några av de tillfrågade är mycket noga med att poängtera att de inte proklamerar sin tro eller som **Isabella** så bildligt säger; ”*jag slår inte Bibeln i huvudet på dem*”.

I de flesta samtal, menar **Ingela**, är det inga bekymmer att vara öppen kring sin kristna tro, hon känner sig bekväm med det. **Ingela** kan ibland känna att det finns en förväntan på henne att hon ska ge möjlighet till samtal om livet och om tron, eftersom hon arbetar inom kyrkan. För **Ingela** handlar stora delar av hennes arbete om att vara en lyssnande medmänniska som hon uttrycker det, och då är det inte så ofta de kommer in på frågor om tron. **Ingela** känner sig inte begränsad om hon inte kan ta stöd av sin tro i sitt arbete. Däremot berättar hon att i samtal om hopplös kan hon tala med människor om hoppet utifrån sin tro. **Ingela, Urban** och **Ulrika** tycker att det är ett stöd att de själva har funderat kring olika existentiella frågor när sådana frågor dyker i samtal med människor. För **Urban** har hans tro framförallt betydelse i samtal med ungdomar som handlar om existentiella frågor. Han tycker det är en stor styrka i att ha en kristen tro och då och våga stå för den och kunna diskutera utifrån den i frågor om livsåskådning och religion. **Urban** anser inte heller han att han känner sig begränsad i sitt arbete. Han är noga med att inte föra ut budskapet om den kristna tron på arbetet och han vill istället ha en neutral roll, vilket han tycker ger väldigt bra diskussioner. **Urban** säger dock att den kristna tron handlar om hela hans existens, inte bara om hans yrke. Om han inte skulle använda sig av sin tro vet han inte hur han skulle bära sig åt.

Isabella som arbetar som diakon i en församling, tycker att hon kan vara väldigt öppen med sin tro. Hon känner att hon både vågar och ska vara tydlig med sin tro och vad den står för. Både gentemot sig själv och den församlingen hon arbetar i. Däremot är hon mer återhållsam i mötet med människor utanför församlingen. **Isabella** skulle vilja vara mer tydlig med sin tro, men tycker samtidigt att det är viktigt att inte kränka människor. Men när folk är nyfikna och frågar, anser **Isabella**, att det inte finns någon anledning att inte vara tydlig med vad församlingen hon arbetar i står för, att hon är kristen och varför hon valt yrket som diakon. Eftersom tron finns med så tydligt i rollen som diakon känner hon sig inte begränsad i sitt arbete om hon inte kan använda tron som ett redskap. I samtal om existentiella frågor eller frågor som rör tro känner **Isabella** att hon kan bidra med en extra dimension eftersom hon är diakon och arbetar i en församling.

Ulrika menar att i de fall där klienterna tar upp frågor om tro och livsåskådning, så nämner hon att hon är kristen. Hon anser att hon kan vara så öppen som hon vill med sin tro. Alla

hennes kollegor vet att hon är kristen, men det är sällan hon pratar med dem om sin tro. ”Vissa klienter kan man ju tycka att de hade varit betjänta av att ha blivit kristna”, menar **Ulrika**. ”Och det hade varit bra om det hade funnits flera kristna alternativ att hänvisa till i samhället”, men hon skulle aldrig ”pracka på” någon sin tro. För **Ulrika** är det naturligt att integrera sin tro i sitt arbete. Hon kan ställa krav på sina klienter att de ska gå på gudstjänst, något café i kyrkan eller något liknande för att de ska få pengar:

Jag har klienter som för att få pengar av mig, så måste de gå till kyrkans café eller så måste de gå till kyrkans öppna förskola och det kan jag ha som krav. Men då är det ju klienter som själva tillsammans med mig sagt att de mår bra av att gå på gudstjänst eller de mår bra av att gå på en viss sorts kyrklig verksamhet (Ulrika).

Om den planeringen är bra för klienterna och får den att må bättre, så är det väl jättebra, menar **Ulrika**. Hon tror inte att det är något som hennes kollegor som skulle ha gjort så.

Den kristna socionomen, menar Okkenhaug (2004), behöver inte dölja sin egen ståndpunkt i samtal om existentiella frågor eller frågor om tron. Samtidigt är det viktigt socionomen respekterar den andre. Detta är något som **Isabella, Urban, Ulrika** och **Ingela** belyser på ett särskilt sätt. Okkenhaug menar vidare att det måste vara möjligt att respektera andras ståndpunkter och dennes rätt att söka sin egen väg samtidigt som man kan förmedla den kristna tron. **Ulrika** har en särskild förmåga att använda sig av den kristna tron i sitt arbete. Något som vi inte trodde var möjligt för en socialsekreterare med myndighetsutövning.

Inger och **Ida** menar båda att det beror på karaktären av samtalen som de har, om de kan prata om existentiella frågor eller frågor som berör tro. De kan träffa människor där det aldrig tas upp, till exempel om någon kommer som vill ha hjälp med att söka fonder. **Inger** anser att det är tillåtet att prata om den kristna tron på hennes arbetsplats, men att det är väldigt sällan det händer. **Inger** har aldrig upplevt att hon känt sig begränsad av att inte kunna använda sin kristna tro i arbetet.

Ida tycker att hon kan vara väldigt öppen med sin tro. Den är ingen hemlighet. Hon anser att som anställd i kyrkan kan hon vara mer personlig än hon kunde vara när hon arbetade på Socialförvaltningen. ”Här kan man vara personlig, men inte privat”. Hon kan inte komma på något tillfälle där hon velat vara mer öppen med sin kristna tro. **Ida** berättar att hon kan dra

sig för att säga att hon kommer att be för en person som inte är troende. Hon kan istället säga att hon ska tänka på henne. Hon tror det kan vara bra att inte försöka ”pusha på” för mycket. **Ida** kan tycka det är synd att människor hon möter ibland inte vill samtala om den kristna tron, men hon känner sig inte begränsad. **Ida** menar att eftersom hon kommer från kyrkan symboliserar det något. Detta kan vara ett stöd i de sammanhang där hon talar om existentiella frågor eller om tro. Hon kan dock uppleva att det är lite förutsägbart. Att klienterna tror att de vet vad hon ska säga.

Att prata om existentiella frågor eller om tro är bara möjligt för **Ulla** om hennes klienter självtar upp det. Däremot är hon väldigt intresserad av sådana frågor när de väl kommer upp och tycker att de är viktiga. Hon tror att existentiella frågor kan få större utrymme hos henne än hos andra terapeuter. **Ulla** berättar att ibland finns personer som vill gå till en kristen terapeut och i de fallen finns tron med. Men **Ulla** pratar aldrig om hur hennes egen tro ser ut. Hon pratar överhuvudtaget väldigt sällan om sig själv och sin väg till saker. Människor behöver hitta sin egen väg, menar hon. I sitt arbete vill hon inte vara mer öppen än vad hon är. Det skulle vara störande i hennes arbete om hon kom med något eget, menar hon.

Ulf pratar varken om existentiella frågor eller om frågor kring tro med sina klienter. Detta beror på att det inte finns någon möjlighet för honom i hans arbete. Han har en begränsad utredningstid och under den tiden måste han vara mycket fokuserad på att han tillsammans med familjen ska lösa problemet:

*Jag är ganska drivande i ett samtal. Jag vet vad jag vill ha ut av varje samtal. /---/
De här frågorna måste jag ha svar på denna gång och sen blir det som de tar upp som jag spinner vidare på om det är saker som är viktiga att prata om. Saker som är mindre viktiga lämnar jag åt sidan när de tar upp det. Då blir det inte så mycket existentiella frågor utan det blir att lösa problem (**Ulf**).*

Ulf känner inte att han är begränsad av att inte kunna använda tron i arbetet. Han ser inte något särskilt tillfälle då han använt sin tro så mycket, förutom i sin människosyn. **Ulf** tror att oavsett sin kristna tro hade han utfört sitt arbete på samma sätt som idag.

Utifrån de resultat och slutsatser som har framkommit i detta avsnitt kommer vi nu att kortfattat redogöra för dessa resultat, utifrån våra frågeställningar, i *Slutdiskussionen*. Vi

kommer också föra en diskussion om de resultat som framkommit och relatera till de artiklar som vi tagit upp under avsnittet *Tidigare forskning*.

Slutdiskussion

Vi har i vår uppsats valt att undersöka betydelsen av att ha en kristen tro som yrkesverksam socionom. De frågor som vi ville få svar på var; *Har en kristen tro betydelse för valet av yrke som socionom? Hur påverkas socionomens förhållningssätt av sin kristna tro? Hur kan en kristen tro vara ett stöd i yrket som socionom?*

För att kunna se om tron hade någon betydelse för socionomyrket behövde vi först få en förståelse för intervjupersonernas syn på kristen tro och hur deras gudsrelation ser ut. Det som vi har kommit fram till är att en kristen tro kan innebära många olika saker. Hur man ser på kristen tro är något som är mycket individuellt. För respondenterna handlar den kristna tron i grund och botten om en tillit och förtröstan på Gud. En kristen tro är också något som är mycket positivt för dem. Flera av de intervjuade uttrycker att tron är något som gör att de i sina liv blir starkare, tryggare och mer hoppfulla. Några av respondenterna beskriver att deras kristna tro innebär ett sätt att leva, vilket belyser att tro och liv hör ihop och är inte något som går att särskilja. För vissa tar detta sig uttryck i deras handlingar gentemot sina medmänniskor.

Alla respondenter har en relation till Gud, men hur denna relation ser ut är olika. För en del är gudsrelationen mycket tät och uttrycksfull, medan den för andra är mer återhållsam, i alla fall enligt deras beskrivningar i intervjuerna. Relationen till Gud kan också variera under olika perioder i livet. Det handlar då främst om att gudsrelationen blir mer nära och intensiv under svårare tider. Vi vill återigen poängtera att vi inte är människor att döma vilken gudsrelation som är mer riktig än någon annans.

Vi ser att en kristen tro kan ha betydelse för valet av yrke. Om det däremot är en kristen tro som påverkar valet att bli socionom är mer tveksamt. För **Ingela, Isabella** och **Ingela**, som uttryckt att tron har påverkat valet av yrke har det handlat om att bli diakon och inte socionom. För dessa har socionomutbildningen varit ett steg på vägen och en bra grund att stå

på. **Ulrika** är den enda som känner att hennes kristna tro har påverkat henne att bli just socionom, eftersom hon vill arbeta med utsatta människor. **Inger** och **Ulla** tycker att det är svårt att säga om deras tro har påverkat valet av yrke, samtidigt som vi kan se att deras kristna tro har haft betydelse för det arbete de har idag. För **Urban** var det inte var någon specifik anledning till att han valde just socionomutbildningen. Han uttrycker däremot att Gud har varit med och påverkat hans val av arbetsplatser. **Ulf** är den av intervjupersonerna som uttrycker att tron inte alls har påverkat valet av yrke.

Utifrån frågeställningen hur påverkas socionomens förhållningssätt av sin kristna tro, framkommer av vår studie att alla respondenter har ett förhållningssätt gentemot sina klienter som motsvarar de etiska riktlinjer som finns för socialt arbete. För ett flertal av dem kan vi också se att de har ett förhållningssätt som präglas av deras kristna tro. De uttrycker själva att de har kristna motiv för sitt handlande gentemot de människor som de möter i sina arbeten. Vi menar att de då utgår från de etiska grundpositioner som Blennberger (2005) beskriver. Utifrån dessa grundpositioner gör personen etiska val, antingen med Jesus som förebild eller utifrån specifika bibelord. **Ulf** är den av de intervjuade som inte uttrycker att han har ett förhållningssätt som påverkas av hans kristna tro. Vi kan dock inte utesluta att han inte har det, men det är inget som framkommer i hans intervju.

Hur respondenterna kan ta stöd av sin kristna tro i sitt arbete eller inte framgår av vår undersökning. De flesta av intervjupersonerna anser att deras kristna tro har betydelse för deras arbete, men vare sig **Ulf** eller **Ulla**. Sju av intervjupersonerna tar stöd av sin kristna tro i sitt arbete. De kan till exempel använda sig av bön, bibelläsning och lovsång för att hämta kraft i jobbiga och svåra situationer. Många av dem känner också att deras kristna tro är ett stöd när de pratar om existentiella frågor eller tro med sina klienter. Att de kan känna stöd utifrån sin tro, beror främst på att de själva har reflekterat över sådana frågor. **Ulf** tar inte alls stöd av sin kristna tro i sitt arbete och han känner inte heller att han kan eller vill prata om livsåskådningsfrågor. **Ulla** kan ta stöd, men är tydlig med att hon aldrig pratar om sin egen tro i det terapeutiska samtalet.

Av det som framkommit i vår undersökning drar vi slutsatsen att ju mer uttrycksfull och tät respondenterna gudsrelation är i deras liv, desto större utrymme får den kristna tro i deras arbete. Detta visar sig också i deras förhållningssätt gentemot klienter. Okkenhaug (2004) menar att om ett samtal är öppet för en gudsdimension, beror på den kristna socionomens

egen tro. Detta anser vi stämmer väl överens med vad de intervjuade ger uttryck för. De beskrivningar som **Ulf** och **Ulla** ger är att den kristna tron inte får något större utrymme i deras arbete. Detta avviker från de andras beskrivningar.

Att de som arbetar inom kyrkans verksamhet kan använda och ta stöd av sin kristna tro i arbetet är för oss ganska självklart, eftersom att den kristna tron och deras arbete är så tätt sammanfogade.. Vi hade nog snarare blivit överraskande om de inte kunnat det. **Inger** uttrycker att hon i vissa fall inte kan använda sin tro, utan det är mer situationsbetingat om hon inte kan det. Det är inget hinder för att hon inte kan ta stöd av sin tro. Det vi förvånades över var att även **Urban** och **Ulrika** kunde använda den kristna tron i arbetet så pass mycket som de gör, trots att de arbetar utanför kyrkan. I vår studie kan vi också se två ytterligheter om och hur man tar stöd av sin kristna tro i sitt arbete. På den ena sidan har vi **Ulf**, som inte alls tar stöd av sin tro. På den andra sidan har vi **Ulrika**, som trots sin myndighetsposition kopplar samman sin kristna tro med det mesta som rör hennes arbete. Det vi förvånades över var att **Ulrika**, trots att hon arbetar med myndighetsutövning, kan uppmuntra sina klienter att planera in aktiviteter som de mår bra av, till exempel gudstjänst och café i kyrkan. Vi blev positivt överraskade utav hennes sätt att ta stöd av sin tro och hennes öppenhet kring den i arbetet. Hennes förhållningssätt gentemot klienterna gör att vi inte anser att det handlar om att ”pracka på” någon sin tro, utan att hennes tro är mer som en drivkraft för henne själv i arbetet. Kan det då vara problematiskt att villkora socialbidraget genom att kräva att klienterna ska gå på gudstjänst? Nej, vi anser inte det. För det som **Ulrika** ger uttryck för i intervjun är att det enbart är när klienterna själva säger att det är något som de mår bra av som hon gör den planeringen tillsammans med klienterna själva. Kan inte detta lägga krav på något som ska vara glädjefyllt och frivilligt? Jo, det kan vi hålla med om, men vi håller med **Ulrika** om att det är bättre för klienterna att få göra saker som de mår bra av, än att delta på aktiviteter som inte ger dem något. Vi anser att det är ett bra sätt att uppmuntra klienterna till ett bättre välbefinnande.

Som vi tidigare redogjort för i avsnitt *Tidigare forskning* har vi valt att ta med ett par artiklar (två amerikanska och en brittisk) som rör andlighet och religion i socialt arbete. Då vi endast har gjort åtta djupintervjuer, vill vi genom dessa artiklar belysa att det är fler än ”våra” socionomer som reflekterar över dessa frågor i sitt arbete. Vi är dock medvetna om att det kan vara svårt att jämföra studier baserade på kvalitativ metod med studier baserade på kvantitativ

metod, men kommer ändå att föra en diskussion utifrån resultatet i artiklarna och våra egna resultat.

I den första amerikanska studien framkom att de professionella rådgivarna i undersökningen generellt ser på religion och andlighet som meningsfulla aspekter av det mänskliga livet. Av studien framkom även att det bland de tillfrågade fanns en oro för att användningen av andliga och/eller religiösa redskap i det sociala arbetets praktik kan vilseleda och skada klienter. De var särskilt oroliga över att professionella rådgivare ska ”pracka på” klienterna sin egen tro (Sheridan et al., 1992). Vi kan se likheter hos våra respondenter som uttrycker att de är noga med att det är när klienterna själva tar upp ämnet som samtal om existentiella frågor kan diskuteras.

I båda de amerikanska studierna, rapporterade många av deltagarna att de i liten utsträckning eller inte i någon utsträckning alls, var anslutna till någon andlig eller religiös organisation (Sheridan et al., 1992, Sheridan, et al., 1999). Vilket är en skillnad från vår intervju, där alla var medlemmar i en kristen församling. Vidare framkom av de amerikanska studierna att de tillfrågade generellt hade en positiv syn på religion och andlighet i det sociala arbetets praktik. Eftersom flera av respondenterna i större eller mindre utsträckning kände att de kunde ta stöd av sin kristna tro i sitt arbete, hoppas vi, att det även i en svensk kontext, finns utrymme för en andlig dimension i det sociala arbetet.

I den brittiska artikeln skriver Furman et al. (2004) att de svarande bara i vissa specifika fall ansåg det lämpligt att ta upp ämnet religion i samtalet. Detta menar Furman et al. pekar på den försiktighet att införliva en religiös och andlig dimension i det sociala arbetets praktik som råder bland många socialarbetare. Dock var de socialarbetare som uppgett att de hade en religiös övertygelse mer positiva till att ta upp ämnet religion och andlighet med klienter som genomgick en livskris, än de socialarbetare som angett att de inte hade någon religiös övertygelse. Detta resultat ger stöd för vår slutsats att ju mer uttrycksfull och tät respondenternas gudsrelation är i deras liv, desto större utrymme får den kristna tro i deras arbete.

Många, över 75 %, av de tillfrågade socialarbetarna i den brittiska artikeln ansåg att andlighet är en grundläggande del av att vara människa. 38 % ansåg dessutom att en andlig dimension i det sociala arbetets praktik innebär en bättre möjlighet att stärka klienterna. 47 % av de

svarande tyckte inte att ett inkluderande av religion och andlighet i det sociala arbetets praktik strider mot det sociala arbetets uppgift. De socialarbetare som uppgivit att de hade en religiös övertygelse ansåg i större utsträckning än de som inte hade en religiös övertygelse att det var förenligt (Furman et al. 2004). Att andlighet kan vara en grundläggande del av att vara människa är något som vi också kan se hos våra intervjupersoner. Flera av dem anser att deras kristna tro innebär ett sätt att leva. Vi anser också att **Ulrika** ger uttryck för att en andlig dimension i det sociala arbetets praktik kan innebära en bättre möjlighet att stärka klienterna. Hon kan använda religion och andlighet som en möjlighet för klienterna att må bättre och uppmuntra till religiösa aktiviteter.

Vi ställer oss dock till något kritiska till resultatets tillförlitlighet i den brittiska artikeln, då endast 20 % av de tillfrågade svarade på enkäten. Vi kan hålla med Furman et al. (2004) att det sannolikt är de som är mest engagerade i andliga och religiösa frågor, som besvarat enkäten och därmed kan resultaten ha påverkats. På samma sätt bör vi ställa oss kritiska till vår egen uppsats, då vi enbart valt ut dem som vi vet kan ge oss mycket information i sina svar och reflektioner.

Under arbetets gång insåg vi att vårt intervjumaterial var mycket omfattande och vi hade svårt att begränsa oss. Då vi själva är väldigt engagerade i frågan tycker vi nu när vi summerar vår uppsats att vi haft en tendens, medvetet eller omedvetet, att bara lyfta fram det som är positivt med den kristna tro. Vi anser själva att vi är färgade av den kristna kontexten och hemma i det "kyrkliga" språkbruket. Därför har det varit svårt att se på materialet utifrån en neutraliserad ståndpunkt under materialets framställning. Vi kan ge oss själva lite kritik för detta. Till exempelvis har vi valt bort frågor som; Hur blir du bemött av människor utanför kyrkan? Blir du ifrågasatt på grund av din kristna tro? Tycker du att det finns några nackdelar med att arbeta utanför/innanför kyrkans verksamheter? En av anledningarna till detta var dock att ingen av dem uttryckte några direkt negativa sidor med att vara kristen i relation till sitt arbete. De som tog stöd av sin tro tyckte de kunde göra det tillräckligt och de som inte tog stöd hade inget behov av att använda tron mer, utan tog stöd av metoder och teorier i socialt arbete. Om vi hade haft mer tidsutrymme för uppsatsen hade vi också gärna letat vidare för att hitta en teori som stöder **Ulf**s sätt att inte använda sig av sin tro i arbetet. Vi hade från början också en förhoppning om att kunna göra en jämförelse mellan de som arbetade inom kyrkans verksamhet och de som arbetade utanför. Vi ansåg dock att materialet inte sade särskilt

mycket om detta då vi inte såg några större skillnader utifrån arbetsplats och yrkesroll. Skillnaderna visade sig istället vara individuella förklaringar.

Som framkommit under avsnittet *Tidigare forskning* är det område vi valt att belysa i princip outforskat i en svensk kontext. Vi har under processens gång kommit på många intressanta uppslag som skulle ha varit givande att undersöka, men de inte har varit möjliga att genomföra inom ramen för denna uppsats. Vi vill därför avslutningsvis presentera några av de idéer vi har till ytterligare forskning inom detta område. För det första skulle det vara intressant att göra en större studie av detta slag för att se om våra resultat även då har giltighet. Med fördel skulle en sådan studie kunna lägga tyngdpunkten på skillnader mellan personer som arbetar inom kyrkans verksamheter och de som arbetar utanför. Vidare skulle det vara mycket intressant att göra en studie som undersöker betydelsen av den kristna tron för socionomer som enbart arbetar utanför kyrkans verksamheter. Det skulle också vara spännande att göra en jämförande studie mellan kristna och icke-kristna socionomer och hur de ser på en religiös och andlig dimension i det sociala arbetet. Vi vill varm hand överlämna dessa idéer till de forskare som känner sig manade att ta vid.

Källförteckning

Monografier

Bergquist, Valentin (1986) *Arbeta för livet!* Uppsala: EFS förlaget

Blennberger, Erik (2005) *Etik i socialpolitik och socialt arbete* Lund: Studentlitteratur

Blennberger, Erik & Nilsson, Gert (1998) *Diakonins identitet: diakoniinstitutioners identitet och inriktning med fokus på Stiftelsen Stora Sköndal*: Stockholm: Stiftelsen Stora Sköndal

Giddens, Anthony (1997) *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.

Hallonsten, Sten & Callmer, Göran (1993) *Diakoni – vår tro i handling* Lund: Arcus

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Lundborg, Peter (2005) *Kyrklig ordbok* Stockholm: Verbum

Okkenhaug, Berit (2004) *Själavård: en grundbok* Örebro: Libris

Stadler, Karin (1979) *Om psykoterapi och religion* Lund: Skeab/H. Olssons

Antologier

Blennberger, Erik (1989) ”Diakonin och dess teologi” i Lindström, HE, red. *Handbok för diakoni och samhällsansvar* Stockholm: Verbum

Ericson, Ann-Marie & Melin, Agneta (1989) ”Diakonal attityd I” i Lindström, HE, red. *Handbok för diakoni och samhällsansvar* Stockholm: Verbum

Hansson, Mats J. (1999) i ”Diakonins teologi” i Blennberger, E., Hansson, M. J. & Stål, R., red. *Diakoni – teologi, ideologi, praxis* Uppsala: Svenska Kyrkans forskningsråd

Lindström, Hans-Erik, red. (1989) *Handbok för diakoni och samhällsansvar* Stockholm: Verbum

Artiklar

Furman, Leola Dyrud; Benson, Perry W.; Grimwood, Cordelia; & Canda, Edward (2004) Religion and Spirituality in Social Work Education and Direct Practice at the Millennium: A Survey of UK Social Workers *The British Journal of Social Work* 34 (6), 767-792

Helleday, Ann (2005) När vi ger utrymme för den andliga dimensionen i det sociala arbetet. *Socionomen*, nr 1, s. 10-12

Sheridan, Micheal J. & Amato-Von Hemet, Katherine (1999) The role of religion and spirituality in social work education and practice: A survey of student views and experiences *Journal of Social Work Education* 35 (1), 125-142

Sheridan, Micheal, J., Bullis, Ronald K., Adcock, Charles R., Berlin, Susan D., & Miller Pamela C. (1992) Practitioners' personal and professional attitudes and behaviours toward religion and spirituality: Issues for education and practice *Journal of Social Work Education* 28 (2), 190-203

Expertreferenser

Alwall, Jonas (teologie doktor, Ersta Sköndal högskola, Stockholm) Muntliga uppgifter vid telefonsamtal den 3 maj 2006

Svedberg, Lars (professor, Ersta Sköndal högskola, Stockholm) Muntliga uppgifter vid telefonsamtal den 19 april 2006

Anonyma författare

Bibeln (2000) Örebro: Libris Svenska Bibelsällskapets upplaga

Stora boken om kristen tro (1993) Stockholm: Verbum Utgiven av Svenska Kyrkan

Bilaga 1

Frågemall

Hur gammal är du?

Vilket år tog du socionomexamen? Var?

Påbyggnadsutbildning?

Tidigare arbetsplatser. Var? Arbetsuppgifter?

Beskriv ditt nuvarande arbete. Vilka är dina huvudsakliga arbetsuppgifter?

När bestämde du dig för att bli socionom?

Vad var anledningen till att du blev socionom?

Vad innebär en kristen tro för dig? Definiera. Vad innebär det att vara kristen för dig?

Är du medlem och/eller aktiv i någon församling? Vilken? Om inte, varför?

Hur länge har du varit kristen?

Hur ser din Gudsrelation ut?

Har din kristna tro påverkat valet av yrke? Om ja, hur?

Har du något/några bibelord som påverkat dig i valet av ditt yrke? Vilket/vilka?

Har du känt dig kallad av Gud till att bli socionom? Om ja, kan du beskriva?

Vad betyder begreppet barmhärtighet för dig?

Ser du dig själv som barmhärtig?

Har din kristna tro någon betydelse för ditt arbete? Om, i så fall på vilket sätt?

Hur bemöter du människor med en annan livsåskådning än dig själv?

Hur ser du på människor som du möter i ditt arbete? Hur tror du att din syn på dessa människor påverkas av att du är kristen?

Tycker du att det är en fördel att vara kristen när man arbetar som socionom?

Hur ser du på människor med svår och långvarig problematik? Finns det hopplösa fall?

Känner du att du har stöd av din kristna tro i ditt arbete? På vilket sätt? När? Bön?
Bibelläsning?

Hur öppen kan du vara med din kristna tro i ditt arbete?

Hur öppen vill du vara med den? Hur är du som person? Missionär? Medmänniska?

Är du öppen med din tro?

Är det ett stöd att du är kristen om och när du talar om existentiella frågor med dina XX?

Kan du samtala om kristen tro med dina XX?

Känner du dig begränsad i din socionomroll om du inte kan använda tron som redskap fullt ut?

Kan du se några skillnader i ditt uttryckssätt av din kristna tro mellan arbetet och din fritid?

Blir du som socionom ifrågasatt på grund av din kristna tro? Ses du som mindre professionell?

Frågor till personer som arbetar utanför kyrkan:

Vet dina arbetskamrater om att du är kristen?

Om ja: Hur har de reagerat på det?

Om nej: Vad är anledningen till att de inte vet?

Var det ett medvetet val för dig att arbeta utanför kyrkan?

Om ja, vilka var orsakerna att du valde att arbeta utanför kyrkan?

Om nej, vad är då orsaken till att du arbetar med det du gör?

Skulle du någon gång vilja arbeta inom kyrkans olika verksamheter?

Tycker du att det finns några fördelar med att arbeta utanför kyrkans verksamheter?

Tycker du att det finns några nackdelar med att arbeta utanför kyrkans verksamheter?

Har du tidigare arbetat som socionom inom kyrkans verksamhet? Om ja, vad var anledningen till att du valde att arbeta utanför kyrkan istället? Vad är skillnaden? Finns det för- och nackdelar?

Frågor till personer som arbetar inom kyrkans olika verksamheter:

Var det ett medvetet val för dig att arbeta inom kyrkan?

Om ja, vilka var orsakerna att du valde att arbeta inom kyrkan?

Om nej, vad är då orsaken till att du arbetar med det du gör?

Skulle du någon gång vilja arbeta utanför kyrkan?

Upplever du att det kan vara ett hinder för dig att arbeta inom kyrkan i mötet med människor?

Hur blir du bemött i din yrkesroll av människor utanför kyrkan?

Händer det att människor som du möter i ditt arbete inte vill prata med dig eftersom du arbetar inom kyrkan?

Tycker du att det finns några fördelar med att arbeta inom kyrkans verksamheter?

Tycker du att det finns några nackdelar med att arbeta inom kyrkans verksamheter?

Har du tidigare arbetat som socionom utanför kyrkan? Om ja, vad var anledningen till att du valde att arbeta inom kyrkans verksamheter istället? Vad är skillnaden? Finns det för- och nackdelar?